

КАЛЕНДАРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА

1 · 9 · 5 · 2

КАЛЕНДАРЕЦЬ
українського вояка
на
1952

Видання Братства кол. Вояків 1 УД УНА

Прізвище й ім'я:

Число особистої виказки:

Адреса:

.....

.....

.....

.....

.....

Друк: Друкарня Апостольської Візитатури в Мюнхені

Б. Бора

ВІРЮ...

**Вірю у силу твою, Україно,
Вірю, що кат не покорить тебе,
Вірю і дивлюсь в майбутнє спокійно
Дивлюсь холодно в обличчя судьби.**

**Вірю, до стіп не поклонишся хану,
Ласки у нього не будеш благать.
Ні, Україно! Я вірю в хвилину,
Вірю, тобі ще поклониться кат!**

**Вірю, що ти не заломишся в змагу.
Серце в огні перетопиш на сталь.
Вірю в очайдушність, відвагу,
В душу твою — сонцяєсний хрусталь.**

**Вірю, що ти крізь пожарища, попіл
Кроком відмірюєш путь до мети,
Що на багнети в останнім окопі
Будеш, я вірю, побідником ти!**

**Вірю у силу твою, Україно,
В джерело крові і віри без дна.
Вірю і дивлюсь в майбутнє спокійно.
Знаю, ще будеш Соборна, Вільна!**

Ріміні, 22. 7. 1946

СІЧЕНЬ

п.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	В	Вонифатія м.	Новий Рік
2	20	С	Ігнатія Богонос. см.	Макарія
3	21	Ч	Юліянії м.	Геновефи
4	22	П	Анастасії м.	Евгена м.
5	23	С	Критських Мученик'ів	Телесфора м.
6	24	Н	29 Н. п. Пятд. Нав. Різдва	Трьох Королів
7	25	П	Різдво Христове	Луки
8	26	В	Собор Пр. Богор., Євт. см.	Северина
9	27	С	Стефана Первомуч.	Юліяни м.
10	28	Ч	Никомидійських Муч.	Агатона поп.
11	29	П	Вифлеємських Дітей, Марк.	Теодозія
12	30	С	Анісії м., Зотика п.	Ернеста; Гонор.
13	31	Н	30 Н. п. Пятд. Н.п. Р. св. Б.	1 Н. по 3 Кор.
14	1	П	Обрізання Госп., Вас. В. аеп.	Гілярія
15	2	В	Силвестра папи Рим.	Павла пуст.
16	3	С	Малахії пр., Гордія м.	Марцеля м.
17	4	Ч	Собор 70 ап., Теоктиста п.	Антонія вм.
18	5	П	Нав. Богоявл., Теопемпта м.	Петра
19	6	С	Богоявлення Господ.	Генрика еп.
20	7	Н	Н. п. Просв., С. Ів. Хрест.	2 Н. по 3 Кор.
21	8	П	Юрія Хозев., Домники п.	Кунегунди
22	9	В	Полиевкта м.	Вінкентія
23	10	С	Григорія Нис. еп.	Раймунда
24	11	Ч	† Теодосія п.	Тимогея м.
25	12	П	Тетяни м.	Нав. св. Павла
26	13	С	Єрмила й Стратоника м.	Полікарпа еп.
27	14	Н	31 Н. п. Пятд. Прп. Син. От.	3 Н. по 3 Кор.
28	15	П	Павла Тив. й Івана Куц. п.	Агнеси
29	16	В	Покл. Оковам Ап. Петра	Франца С.
30	17	С	† Антонія Вел. п.	Мартина м.
31	18	Ч	Атанасія й Кирила аеп.	Івана Боско

Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіялізму.

Симон Петлюра

ЛЮТИЙ

п.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	П	Макарія Єгип. п.	Ігнатія м.
2	20	С	† Євгimія Вел. п.	Мати Б. Гром.
3	21	Н	32 Н. п. Пятд.: Закхєєва	4 Н.по 3 Кор.
4	22	П	Тимотея ап., Анастасії П.м.	Андрея
5	23	В	Климентя см.	Агати м.
6	24	С	Ксенії Рим. п.	Дороти м.
7	25	Ч	† Григорія Богосл. аеп.	Ромуальда
8	26	П	Ксенофонта й Марії п.	Івана з Мати
9	27	С	† Пер. мц. Івана Зол.	Аполонії д. мч.
10	28	Н	Нед. Митаря й Фарисєя	Нед.Сімнадцята
11	29	П	Пер. мц. Ігнатія Богон. см.	Вст.Пр.Діви М.
12	30	В	Трьох Святих:В.В.,Г.Б.,І.З	Євлагії м.
13	31	С	Кира й Івана бср.	Катерини Р.
14	1	Ч	Трифона м.	Валентина м.
15	2	П	Стрітєння Господнє	Фавстина м.
16	3	С	Симеона й Анни	Юліянини м.
17	4	Н	Нед. Блудного Сина	Нед.Шіснадцята
18	5	П	Агатії м.	Симеона
19	6	В	Вукола п.	Конрада Леон
20	7	С	Партенія п.	Леона,Елевтерія
21	8	Ч	Теодора Т. і Зах. прор.	Елеонори
22	9	П	Никифора м.	Фелікса
23	10	С	Пом. Суб. Харлампія м.	Дамяна, Петра
24	11	Н	Нед. Мясопусна, Власія см.	Запусна
25	12	П	Мелетія аеп.	Цезара
26	13	В	Мартиніяна п.	Олександра єп.
27	14	С	† Перест. Кирила Уч. Слов.	Попелець
28	15	Ч	Онисима апост	Романа
29	16	П	Памфила й Порфирія м.	Мартина

**Ніколи не кажіть, ЯК щось треба робити.
Скажіть тільки, ЩО треба зробити і будете
заскочені винахідливістю ваших підчинених.**
ген. Паттон

БЕРЕЗЕНЬ

п.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	17	С	Прп. Отців Посників	Альбіна єп.
2	18	Н	Н. Сирусуна, Льва папи Р.	Вступна
3	19	П	Архипа ап.	Кунегунди
4	20	В	Льва єп.	Казимира
5	21	С	Тимотея п. Євстатія аєп.	Фридриха єп.
6	22	Ч	Знайд. моц. Євген. Муч.	Феленції
7	23	П	Поликарпа смч.	Томи з Аквіну
8	24	С	† Знайд. Г. Ів. Хрест.	Ізана Божого
9	25	Н	1 Н. В. Посту, Гарасія аєп.	Н. Суха
10	26	П	Порфирія іс.	40 Мч. із Сев.
11	27	В	Прокопія Декапол. іс.	Євлогія
12	28	С	Василія іс.	Григорія Вел.
13	29	Ч	Касіяна п.	Христини
14	1	П	Євдокії пм.	Матильди кор.
15	2	С	Пом. Суб. Теодота см.	Климентія
16	3	Н	2 Н. В. Посту, Євтропія м.	Н. Глуха
17	4	П	Герасима п.	Гертруди
18	5	В	Конона м.	Кирила з Єрус.
19	6	С	Аморійських Муч.	Йосифа
20	7	Ч	Василія й Єфрема м.	Євфримиї,
21	8	П	Теофілакта іс.	Бенедикта
22	9	С	† 40 Мч. в Севаст. Озері	Николая
23	10	Н	3 Н. В. Посту, Кодрата м.	Середоніана
24	11	П	Софронія пт.	Гавриїла
25	12	В	Теофана іс.	Марії Об'явл.
26	13	С	Пер. мц. Никифора пт.	Никифора
27	14	Ч	Венедикта п.	Івана Дамаск.
28	15	П	Аганія м.	Івана Каністр.
29	16	С	Пом.Суб. Савина й Папи м.	Євстахія
30	17	Н	4 Н.В. Посту, Ів. Лівнич.	Н. Чорна
31	18	П	Кирила аєп.	Бальбіни діви

На героїзмі УПА і визвольно-революційного підпілля будуть виховуватися нові українські покоління. Бісець УПА, український революціонер заступить місце мужнього спартанця в історії людства.

ген. Тарас Чупринка — Роман Шухевич

п.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	В	Хрисанта й Дарії м.	Гугона
2	20	С	Прп. Отців убі. в Савин. Об.	Франца Урбана
3	21	Ч	Четвер Вел. Канона	Ріхарда єп.
4	22	П	Василія см.	Ізидора єп.
5	23	С	Акаф. Суб. Никона ім.	Вішкентія
6	24	Н	5 Н. В. Посту, Марії Єг.п.	Квітна Нед.
7	25	П	Благовіщення Пресв. Богор.	Христіана Еніх.
8	26	В	Собор Арх. Гаврила	Амантія
9	27	С	Матрони п.	Марії Єгип.
10	28	Ч	Іларіона Нов. п. Степана ч.	Вел. Четвер
11	29	П	Марка, Кирила п.	Вел. П'ятниця
12	30	С	Лазарева Суб. Ів. Ліств. п.	Вел. Субота
13	31	Н	Квітна Нед., Іпатія п.	Воскр. Г. Н. І. Х.
14	1	П	Вел. Понед., Марії Єгип.п.	Світлий Понед.
15	2	В	Вел. Вівт., Тита ч.	Анастасії
16	3	С	Вел. Сер., Никити іс.	Бенедикта
17	4	Ч	Вел. Четв., Йосифа й Юрія	Аніціяти
18	5	П	Вел. П'ятн., Теодула м.	Аполонія
19	6	С	Вел. Суб., Перест. Метод. Сл.	Юрія, Тимона
20	7	П	Світле Воскресення Христ.	1 П. по Воск.
21	8	П	Світлий Понед., Іродіона п.	Лизельма єп.
22	9	В	Світлий Вівт., Євсенхія м.	Кая й Сота
23	10	С	Світла Сер., Терентія м.	Адальберта
24	11	Ч	Світлий Четв., Антипи см.	Фіделісія
25	12	П	Світла П'ятн., Василія іс.	Марка єв.
26	13	С	Світла Суб., Артемона см.	Клета
27	14	Н	2 Н. п. Пасхи: Томіна	2 Н. по Воск.
28	15	П	Аристарха, Пуда ап.	Павла
29	16	В	Агапії, Ірини, Хіонії м. дів.	Сибідли
30	17	С	Симеона Перс., Акакія п.	Катерини

**...Серце кинувши в шторми і штилі,
Ми в обличчя плюєм сатані
І незрушно на тонни, на милі
Розраховуєм дні.**

О. Влизько, «Матроси»

ТРАВЕНЬ

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	18	Ч	Івана Декапол. п.	Філіпа і Якова
2	19	П	Івана Ветхопеч. п.	Ерасма
3	20	С	Теодора Трихини п.	Знайд.Св.Хрес.
4	21	Н	3 Н. п. Пасхи: Мироносиць	3 Н. по Воск.
5	22	П	Теодора Сикеота п.	Папи Пія V.
6	23	В	† Юрія Побідоносця вм.	Дитриха
7	24	С	Сави Стратилата м.	Фльоріяна
8	25	Ч	† Марка ап. і єв.	Станислава
9	26	П	Василія см.	Григорія Наз.
10	27	С	Стефана Волод. Волин. єп.	Ізидора
11	28	Н	4 Н. п. Пасхи: Розслаблен.	4 Н. по Воск.
12	29	П	Кизицьких Муч., Мемн.ч.	Панкратія м.
13	30	В	† Якова брата Ів.Богосл. ап.	Серватія
14	1	С	Сер. Перепол. Єремії пр.	Боніфатія
15	2	Ч	Атанасія Вел. аєп.	Софії і її 3 д.
16	3	П	† Перест. Теодосія Печ. п.	Івана Непом.
17	4	С	Пеллгії м.	Пасхаліса
18	5	Н	5 Н. п. Пасхи: Самарянки	5 Н. по Воск.
19	6	П	Йона Многостр. пв.	Петра Келиста
20	7	В	Явлення Ч. Хреста в Єрус.	Бернардина
21	8	С	† Ів. Богосл. ап. і єв.	Тимотея
22	9	Ч	† Пер. мц. Миколая ч.	Вознес. Гос.
23	10	П	† Симона Зилота ап.	Дезидерія м.
24	11	С	† Кирила й Методія Учит.	Естери
25	12	Н	6 Н. п. Пасхи: Сліпого	6 Н. по Воск.
26	13	П	Гликерії м.	Філіпа Нерєя
27	14	В	Ісидора м.	Людольфа
28	15	С	Пахомія Вел. п.	Августина
29	16	Ч	Вознесения Господне	Марії Магд.
30	17	П	Андроника ап.	Фердинанда
31	18	С	Теодота Анк. м.	Петронелі

**Національна сила лежить єдино і виключно
в серцях і у вдачах людей.**

С. Л. А. Маршалл

ЧЕРВЕНЬ

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	Н	7 Н. п Пасхи: св. Отців	Зіс. Св. Духа
2	20	П	Талелея м.	2 д. Зел. Свят
3	21	В	† Константина й Олени рівн.	Кльотильди
4	22	С	Василика м.	Францішка
5	23	Ч	† З Знайд. Г. Ів. Хрест.	Валерії
6	24	П	Никити Переясл. ст. і ч.	Норберта
7	25	С	Помин. Суб.	Роберта
8	26	Н	Неділя П'ятдесятниці	Пресв. Тройці
9	27	П	Понед. Св. Духа	Феліціяна
10	28	В	Никити п.	Маргарити
11	29	С	Теодосії Діви пм.	Варнави
12	30	Ч	Ісаака Далмат. п.	Боже Тіло
13	31	П	Єрмія ап., Єрмея м.	Антонія з П.
14	1	С	Юстинз Филос. м.	Василія Вел.
15	2	Н	1 Н. п. П'ятд.: Всіх Святих	2 Н.п.З.Св.Д.
16	3	П	Лукиліяна м.	Юстини
17	4	В	Митрофана пт.	Адама
18	5	С	Доротея см., Косми Вірм.м.	Єфрема, Марка
19	6	Ч	Покл. Тайнам Тіла й Крови І.	Герваз. і Прота.
20	7	П	Теодота Анкир. см.	Сильверія
21	8	С	Пер мц. Теодора Тир.вм.	Альойзія
22	9	Н	2 Н.п. П'ятд., Кир.Алек.ап.	3 Н.п.З.Св.Д.
23	10	П	Гимотея Прус см.	Агрипіни
24	11	В	† Вартоломея й Варнави ап	Івана Хрест.
25	12	С	Онуфрія Вел., Петра Агон.п.	Проскира Лукії
26	13	Ч	Акилини м. Трифілія ап.	Івана і Павла
27	14	П	† Ісуса Христа Чолов.	7 св. бр Волод.
28	15	С	† Состразанія Пресв Богор.	Іринія
29	16	Н	3 Н. п. П'ятд., Тихона ч.	4 Н.п.З.Св.Д.
30	17	П	Мануїла, Савела, Ісмаїла м.	Люцини, Емілії

В урочистих актах законодатних, у війні за волю і в повстаннях виявив наш народ свою непохитну волю — жити незалежним, державним життям.

Симон Петлюра

ЛИПЕНЬ

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	18	В	Леонтія м.	Теобальда
2	19	С	† Юди брата Госп. ап.	П. Пр. Д. Марії
3	20	Ч	Методія Патар. см.	Лева II
4	21	П	Юліяна Тарс. м.	Ульриха
5	22	С	Євсевія Самосат. см.	Антонія
6	23	Н	4 Н. п. Пятд., Агрипини м.	5 Н.п.З.Св.Д.
7	24	П	Роздество Ів. Хрестителя	Кирила і Method.
8	25	В	Февронії пм.	Єлисея
9	26	С	Давида Селун. п.	Кирила, Зенона
10	27	Ч	Самсона Страннопр. п.	7 бр.м., Амелії
11	28	П	Пер. мщ. Кира й Івана бср.	Пія I. папи
12	29	С	Первов. Ап. Петра й Павла	Івана Ігвальб.
13	30	Н	5 Н. п. Пятд., Соб. 12 Ап.	6 Н.п.З.Св.Д.
14	1	П	Косми й Дам'яна бср.	Бонавентури
15	2	В	† Полож. Ризи Пресв. Бог.	Генриха
16	3	С	Якинта м.	Мат.Бож. Скап.
17	4	Ч	Андрея Крит.аеп., Марти п.	Олексія
18	5	П	Атанасія Атон. п.	Сим., Камілля
19	6	С	Сисоя Вел. п.	Вінкентія з П.
20	7	Н	6 Н. п. Пятд., Том. й Ак.п.	7 Н.п.З.Св.Д.
21	8	П	Прокопія вм.	Пракседи дів.
22	9	В	Панкратія см.	Марії Магд.
23	10	С	† Антонія Печ. п.	Аполінарія м.
24	11	Ч	Перест. Ольги Київ. Княг.	Христини дів.
25	12	П	Прокла й Іларія м.	Якова ап.
26	13	С	Соб. Арх. Гавріїла	Анни м. П.Д.М.
27	14	Н	7 Н. п. Пятд. Н. Св. Отцін	8 Н.п.З.Св.Д.
28	15	П	† Володимира В. Князя рівн.	Назарія, Іннок.
29	16	В	Атиногена см.	Марти
30	17	С	Марини вм.	Ігнатія Льюїолі
31	18	Ч	Якинта Амастр., Ємил. м.	Петра в ок.

**Не з'їздами й нарадами відбудуємо Україну.
Національна Україна постане як вислід нашої
боротьби, нашої хоробрости й самопосвяти.**

М. Колодзінський

**Не промовами і ухвалами більшости вирі-
шуються великі проблеми — але залізом і
кров'ю.**

О. Бісмарк

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	П	Макрини, Дія п.	Руфіна
2	20	С	† Ілії пр.	Пр.Д.М.Ан.Ал.
3	21	Н	8 Н.п. Пятд., Сим. й Ів. юр.	9 Н.п.З.Св.Д.
4	22	П	Марії Магдалини рівноап.	Домініка
5	23	В	Трофима, Теофила м.	Мат. Б. С.
6	24	С	† Бориса й Гліба м., Христ. ім.	Преобр. Господ.
7	25	Ч	† Успення св. Анни	Каєтана м.
8	26	П	Єрмолая см., Параскени ім.	Киріяка, Ем.
9	27	С	† Пантелеймона Целителя ім.	Романа
10	28	Н	9 Н.п. Пятд., Прох., Ник. ап.	10 Н.п.З.Св.Д.
11	29	П	Калиника м.	Тібурція і Зуз.
12	30	В	Сили й Силвана ап.	Клири
13	31	С	Євдокима пв.	Іполіта і Кас.
14	1	Ч	Проісх. Дерев Ч. Хреста	Евзебія м.
15	2	П	Пер. мщ. Стефана Первомч.	Усп. Пр.Д.Марії
16	3	С	Ісаакія, Далмата й Фавста п.	Йоакима, Рока
17	4	Н	10 Н.п. Пятд., Єф. Отр.	11 Н.п.З.Св.Д.
18	5	П	Євсигнії м.	Олени ціс.
19	6	В	Преображення Господ.	Івана
20	7	С	Дометія ім.	Бернарда ап.
21	8	Ч	Єміліяна Кизик. іс.	Йоанни франц.
22	9	П	† Матія ап.	Тимотея
23	10	С	Лаврентія м.	Фил. Бен., Захх.
24	11	Н	11 Н.п. Пятд., Євпла м.	12 Н.п.З.Св.Д.
25	12	П	Фотія й Аникити м.	Людвика кор.
26	13	В	Максима іс.	Самуїла
27	14	С	† Перен. мщ. Теод. Печер.	Йосифа Калас.
28	15	Ч	Усп. Пресв. Богородиці	Августина
29	16	П	Перен. Нерукотв. Образа	Ус. гол. Ів. Хр.
30	17	С	Мирона м.	Венимина
31	18	Н	12 Н.п. Пятд., Флор. й Л.м.	13 Н.п.З.Св.Д.

Найсвітлішою сторінкою Київської держави була боротьба за панування над степом. З цією боротьбою в'яжеться наша цивілізаційна місія й оправдання нашого існування на грані двох світів.

М. Колодзінський

ВЕРЕСЕНЬ

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	П	Андрея Стратонедарха м.	Егідія ап.
2	20	В	Самуїла пр.	Стефана
3	21	С	Тадєя ап., Васи м.	Енф., Ізаб.
4	22	Ч	Агатоника м.	Розалії
5	23	П	Лука м., Іринєя см.	Лаврент., Юст.
6	24	С	Євтиха см.	Захар ї пр.
7	25	Н	13 Н. п. П'ятд., П. миц. Вар.	14 Н.п.З.Св.Д.
8	26	П	Адріяна й Наталії м.	Різ. Пр.Д.Маріи
9	27	В	Пимена п.	Петра
10	28	С	При. Печерських Отців	Миколая з Тол.
11	29	Ч	Усіки. Гол. Івана Хрест.	Прота й Яцка
12	30	П	Алекс., Ів. й Павла Нов.пт.	Найсв.Ім'яМар.
13	31	С	† Полож. Пояса Пресв.Бог.	Філіппа м.
14	1	Н	14 Н. п. П'ятд., Нач. Індк	15 Н.п.З.Св.Д.
15	2	П	Маманта м., Ів. Посника пт.	7 стр. Пр. Д. М.
16	3	В	Ангима см., Теоктиста п.	Корнелія
17	4	С	Вавили см., Мойсея Бог. пр.	Лямберта
18	5	Ч	Захарії пр.	Йосифа з Куп.
19	6	П	Чудо Арх. Михаїла	Януарія
20	7	С	Созонта м.	Евстахія
21	8	Н	15 Н. п. П'ятд., Р. Пр. Бог.	16 Н.п.З.Св.Д.
22	9	П	Якіма й Анни Богоот.	Маврикія
23	10	В	Минод., Митрод. Нимф .м.	Теклі
24	11	С	Теодори Алекс. п.	Герарда
25	12	Ч	Антонома см.	Амалії
26	13	П	Оби. Храму Воск., Корн. сот.	Кипріяна
27	14	С	Воздвиження Чес. Хреста	Косми і Дам.
28	15	Н	16 Н. п. П'ятд., Н. п. Воз.	17 Н.п.З.Св.Д.
29	16	П	Євфимії вм.	Арх. Михаїла
30	17	В	Софії, Віри, Надії, Люб. м.	Ероніма

Не можна вдержатись від меча; доти триматимемо його обнаженим, доки не доб'ємося вольного життя; краще головою наложити, ніж вернутись у неволю.

Гетьман Б. Хмельницький

ЖОВТЕНЬ

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	18	С	Євменія ч.	Рем. єп., Ів. з Д.
2	19	Ч	Трофима, Саватія м.	Ангела Хорон.
3	20	П	Михайла, м.іс.Євстатія вм.	Тер. в д. Ісуса
4	21	С	Кодрата ап.	Франца з Асизу
5	22	Н	17 Н. п. П'ятд., Фоки см., Й. п.	18 Н. п. З. Св. Д.
6	23	П	Зачаття Івана Хрест.	Брунона
7	24	В	Текли Первомуч. рівноап.	Марії Б. М.
8	25	С	Євфросинії п.	Бригіти
9	26	Ч	† Перест. Ів. Богос. ап. і єв.	Діонізія м.
10	27	П	Калистрата м.	Франца Борж.
11	28	С	† Харитона іс.	Еміліяна
12	29	Н	18 Н. п. П'ятд., Кирилка п.	19 Н. п. З. Св. Д.
13	30	П	Григорія Вірмен. см.	Едварда кор.
14	1	В	Покров Пресв. Богород.	Каліста
15	2	С	Кипріяна см., Юстини м.	Тереси Вел.
16	3	Ч	Діонісія Ареопажита	Йдвиги
17	4	П	Єротея см., Фран. Асис. п.	Маргарити
18	5	С	Харитини м.	Луки
19	6	П	19 Н. п. П'ятд., Томи ап.	20 Н. п. З. Св. Д.
20	7	П	Сергія й Вакха м.	Івана Кант.
21	8	В	Пелатії п.	Уршулі
22	9	С	† Якова Алф. ап.	Кордулі
23	10	Ч	Євламнії й Євламнії м.	Северина
24	11	П	Філіпа ап. Теофана п.	Арх. Рафаїла
25	12	С	Прова, Тараха й Андрон. м.	Хриз. м. і Дарії
26	13	Н	20 Н. п. П'ятд., Н. св. Отців	21 Н. п. З. Св. Д.
27	14	П	Назарія м.	Сабини
28	15	В	Євтимія Нов. п., Лукіяна вм.	Клавдії
29	16	С	Лонгіна Сотн. м.	Нарциза
30	17	Ч	Осії пр., Андрія Крит. вм.	Едм., Альф. Р.
31	18	П	† Луки ап. і єв.	Вольфганга єп.

**Ми беремо з нашої традиції усе, що нам
придатне, а те, чого нам недостає, ми не соро-
мимося навчитися у другого, навіть у ворога.**

М. Колодзінський

ЛИСТОПАД

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	19	С	Йоїла пр., Вара м.	Всіх Святих
2	20	Н	21 Н. п. П'ятд., Артемія вм.	22 Н.п.З.Св.Д.
3	21	П	Іларіона Вел. п.	День Задушний
4	22	В	Аверкія рівноап.	Шарльоти
5	23	С	Якова бр. Госп. ап.	Зах. й Єлисав.
6	24	Ч	Арети м.	Леонарда ап.
7	25	П	Маркіяна й Мартирія м.	Енгельберта
8	26	С	† Димитрія Мирот. вм.	4 Мучен.
9	27	Н	22 Н. п. П'ятд., Нестора м.	23 Н.п.З.Св.Д.
10	28	П	Параскеви Ікон. м.	Андрея з Авел.
11	29	В	Перест. Аврамія Ростов. ч.	Мартина
12	30	С	Зиновія й Зиновії м.	Авредія
13	31	Ч	Стахія й Амплія ап.	Станислава
14	1	П	Косми й Дам'яна бср. і ч.	Йосафата м.
15	2	С	Акиндина м.	Альберта Вел.
16	3	Н	23 Н. п. П'ятд., Акепс. м.	24 Н.п.З.Св.Д.
17	4	П	Йоаникія Вел. п., Пиканд. м.	Григорія вел.
18	5	В	Галактіона й Єпистими м.	Оттона
19	6	С	Павла іс.	Єлисавети
20	7	Ч	Мелит. Мучен., Лазаря ч.	Фелікса з В.
21	8	П	† Собор Архистр. Михайла	Жертва П. Д. М.
22	9	С	Матрони, Геоктиси п.	Пецилії Діви
23	10	Н	24 Н. п. П'ятд., Єроста ап.	25 Н.п.З.Св.Д.
24	11	П	Мини, Віктора й Вікентія м.	Івана від Хр.
25	12	В	† Йосафата Полоц. аеп. см.	Катерини
26	13	С	† Івана Золот. аеп.	Сильв., Пет. Ал.
27	14	Ч	† Филипа ап.	Верг., Валеріяна
28	15	П	Гурія, Симона, Аніна м. й іс.	Руфіна м.
29	16	С	† Матея ап. і єв.	Сатурніна
30	17	Н	25 Н. п. П'ятд., Григ. Неок.	1 Адвент

Бій це єдина діяльність на війні; у бою знищення протиставних ворожих сил є засіб, що веде до здійснення мети.

К. Клявзевіц

н.	с.	д.	Український календар	Латинський
1	18	П	Платона й Романа м.	Елігія
2	19	В	Авдія пр., Варлаама м.	Арнольда
3	20	С	Григ. Декап. п., Прокла аеп.	Франца Ксав.
4	21	Ч	Вхід в Храм Пресв. Богор.	Варвари
5	22	П	Филимона ап.	Сани еп.
6	23	С	Амфілохія й Григорія еп.	Миколая Чудт.
7	24	Н	26 Н. п. Пятд., Катер. вм.	2 Адвент
8	25	П	Климента папи Рим.	Неп. З.П.Д.М.
9	26	В	Осв. Храму Юрія вм. в К.	Йоакима
10	27	С	Якова Перс. м., Паладія п.	Пр.Д.М. Льор.
11	28	Ч	Стефана Нового ім.	Дамазія папи
12	29	П	Парамона, Филумена м.	Синезія м.
13	30	С	† Андрея Первозв. ап.	Лукії і Отилії
14	1	Н	27 Н. п. Пятд., Наума пр.	3 Адвент
15	2	П	Авакума пр.	Христини дів.
16	3	В	Софонії пр.	Евзебія
17	4	С	Варвари вм., Ів. Дамаск. п.	Лазари
18	5	Ч	† Сани Освящ. п.	Граціяна
19	6	П	† Николая Мирдик. аеп. ч.	Урбана V.
20	7	С	Амвросія еп.	Теофіла
21	8	Н	28 Н. п. Пятд., Патанія п.	4 Адвент
22	9	П	† Зачаття св. Анни	Димитра м.
23	10	В	Мини, Ермог. й Євграф.м.	Вікторії
24	11	С	Даніїла ст.	Св. Вечір
25	12	Ч	Спиридона еп.	Різдво Христ.
26	13	П	† Евстратія, Авксентія м.	Степана вм.
27	14	С	Тирса, Ленкія м.	Івана еванг.
28	15	Н	29 Н. п. Пятд., Н. св. Праог.	1 Н. по Різдві
29	16	П	Агея пр.	Томи
30	17	В	Даніїла пр.	Данида
31	18	С	Севастіяна м.	Сильвестра

Боротьба за волю нашого народу не припиняється і не припиниться. Нехай вона буде довга і вперта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна — хоче, чи не хоче того Європа — таки буде!

Симон Петлюра

Б. Бора

МРІЯ

**Шинеля. Кріс. Сталева каска,
А на чолі тризуб.
І пісня голосна, юнацька
На крилах теплих губ.**

**А потім грім, до хмар заграва,
Удари бомб, гранат...
І кров... гаряча кров на травах...
У смертних спазмах кат...**

**Земля, окопи злиті кров'ю,
А трупи тут і там...
І ми ідемо в бій з любов'ю
Між смертю а життям.**

**І землеграї над полями,
Поораний врожай...
А там — за чорними димами —
Блакитний, Рідний Край.**

**Шинеля. Кріс. Сталева каска.
Моторів вічний гам...
Хіба ж... хіба ж не є це казка
Борцям за волю — нам?**

Ріміні, 9. 6. 1946

3 історії війська на Україні

Історія нашого війська в доісторичні часи однакова з історією війська інших слов'янських народів. Основою військової організації були тоді роди й на вищому щаблі племена, що для оборони, чи для походу збиралися під проводом воевод полком. У справах війни чи миру рішало віче — рада племені. Вої бували узброєні копієм, сулицею (списом), ратищем, рогатиною, сокирою, пращею (кидати каміння), луком зі стрілами; перед ворожими ударами хоронив щит. Населення з достатками ховалося при ворожому нападі в городища, чи городи, побудовані на недоступних з природи місцях, обведені довкруги валами, ровами з водою й заборолом (деревляним частоколом) із городнями — вежами. На ворога наступали слов'янські вої юрбою.

В княжу добу на розвиток українського війська найбільший вплив мали нормани-варяги, кочові степовики, візантійські греки та середньовічний захід.

Варяги принесли на Україну із собою із Скандинавії нову організацію війська, модерніше узброєння, розвиненіші тактичні форми та спопуляризували тут мореплавство. У варязьких дружинах — прибічній гвардії конунга-князя — зустрічаємося з найманим професійним військом. Дружину оплачував за її службу князь чи то з податків і мит, чи то з окупів від здобутих чужих міст; тому й зчаста мусів вести війни, щоб могли втримати заприсяжену собі наємну дружину. Такі далекі морські по-

ходи вели князі на багаті південні країни: прикаспійські держави («індійське царство») та чорноморські візантійські посілости. Тому то й дружина, що її рядові вої звалися гридами або отроками, була зорганізована на лад залоги човнів (по 50 чоловік відділи). Ціла дружина налічувала 400—1 000 воїв. Така варязька фльота становила собою власне тільки «морську піхоту», що для бою причалювала до берега й на суходолі почувалася ще найкраще. Човни порушувано веслами й вітрилами. На узброєння варяг складалася залізна броня (панцир), шолом на голові, довгий (піхотний) щит для охорони перед ворожими ударами, та довге копіє й обосічний меч, інколи ще й топір, для наступу. Вже за перших київських князів наємна варязька дружина почала вrostати в місцевий ґрунт та осідаючи по волостях і городах на земельних наділах, враз із місцевою знаттю як боярство стала переростати в західний тип фєвдального лицарства із обов'язком на випадок потреби — закликую князя ставитися із власним узброєнням в похід. Початкові грабіжницькі походи заступлено походами й війнами за скріплення держави всередині — для підкорення центральній київській владі інших племен — та для безпеки держави ззовні — перед нападами кочовиків від південного сходу та сусідів від заходу (поляків, мадярів, ятвягів). Поруч дружини втрималися з попереднього періоду ще й вої — загальне ополчення, складене з міської людности (купців, ремісників) та селян-хліборобів, скликуване у скрутних ситуаціях.

В початках варязька дружина це була виключно важкозбройна піхота, ополчення ж — легкозбройна піхота. При зустрічі з грека-

ми (Святославові війни в Болгарії) перейнято від них новий рід війська — важкозбройну кінноту, яка в середні віки становила найважливіший рід зброї, що вирішував бої.

Від степових кочовиків перейнято формацію легкозбройної кінноти; служили в ній зразу окремі степові тюркські племена, поселені на Поділлі, Пороссі та Чернігівщині (як от, чорні клобуки, берендії, торки). Їх узброєння становили закривлені шаблі та луки, від чого й названо їх стрільцями. Уживано цієї легкої кінноти для охорони пограниччя перед нападами інших степовиків (їх же й поселено на пограниччях із степом); у походах вживано їх для розвідки; у битвах вони розпочинали бій, засипаючи ворога стрілами та згодом переслідували розбитого важкою кіннотою противника. Загально кіннота звалася комонники, або снузники; важка кіннота — оружійники.

В поході військо поділялося на заступи й полки. Кожен мав свій стяг. Тактика того часу здебільша не знала застосування несподіванки; противники ставали один проти одного табором і старалися перемогти більшим числом війська чи хоробрістю. Сили ділено на три частини, вставляючи найважливішу з них — оружійників по середині, а стрільців на обох крилах, або навпаки. Завдання стрільців було вивабити ворога, розторощували ж його оружійники в кінній атаці. Гасло до бою подавано трубами та піднятими стягами. Бій розпочинав князь, що перший, хоча б символічно тільки, кидав копієм. Переможець на знак перемоги оставався ще деякий час на побоевищі. Від кочовиків засвоїла собі княжа Україна (і згодом козацька) тактику рухомого табору

з возів, обороняючись з-поза якого не раз після невдалого походу в степи княже військо відступало довший час.

На римсько-візантійський лад сипано для охорони перед набігами степовиків на пограниччі із степом фортифікаційні вали. На оборонну систему країни й далі складалися городи; на кордоні муровано згодом і окремі вежі — «стовпи». Для облоги ворожих городів вживано «ратних сосудів»: тарана, порока, праці, самострільного лука.

В литовсько-польську добу оборонно-військова організація на Україні стає частиною оборонної системи Литви й Польщі й переймає від них їхні характеристичні риси. Змінила їх аж козащина, виросла на українському ґрунті.

В обох державах військова служба була зв'язана із земельною власністю: хто не повнив служби, тратив землю. Магнати висилали відділи під хоругвою свого роду, вбогіші ж бояри й дрібна шляхта служили в повітових хоругвах. Військо складалося із: а) ополчення («посполитого рушення»), проголошуваного королем на соймі; ставилася на нього вся шляхта й міщани, що посідали землю, — при небезпеці й інші міщани; ополчення складалось головню з кінних та в дрібній частині з піших останні це селяни з «королівщин», що в поході призначалися до таборових праць). На кінноту складалися: гусари — у важких панцирах (б. 5 сотень по 300 вершників), панцирники або аркебузери — у легших панцирах, мисюрках (б. 6—7000 вершників) та «козаки» з убогої шляхти, озброєні в рушниці, луки та короткі списи й шаблі. Це була найчисленніша частина кінноти. Кожен з гусарів мав із собою

5 коней: на 4-ьох з них їхали його джури — «пахолки». Ополчення з Вел. Князівства Литовського не було зобов'язане йти походом поза кордони В. К-ва. б) з постійного війська — «кварцяного» для оборони південно-східніх кордонів перед татарськими нападами (ок. 20 000 кінноти, узброєної в списи, шаблі й рушниці); званого «кварцяним» від того, що на його утримання призначалася четвертина («кварта») із доходів «королівщин»; в) наємних відділів, кінних та піших, звербованих у Німеччині, Мадярщині, Волощині (важка кіннота — німецькі райтари в панцирах з 3-ма рушницями й шаблею; легкозбройна волоська — з луками, пістолями, шаблями, та татарська кіннота — з луками; угорська піхота з рушницями та списками, німецька — з мушкетами й піками).

1578 р. король С. Баторій завів селянську піхоту (вибранецьку, ланову), куди королівські села з 20 ланів давали на війну по 1-му узброєному піхотинцеві. В пол. 17 ст. на шведський зразок заведено в кварцяному війську драгунію — «кінну піхоту» з мушкетами та піками, що для бою спішувалася. Заступниками короля в поході були великий гетьман коронний та в.г. литовський; їм до помічі стояли польні гетьмани — коронний та литовський, що керували розвідкою та командували найманим («затяжним») військом.

Головне значення мала опанцирена важкозбройна кіннота, що вирішувала бій чоловою атакою, та легка кіннота з кушами (уліпшеними луками), що розпочинала бій, чи то переслідувала розбитого ворога. Піхота мала тільки другорядне значення. Грунтовні зміни в озброєнні війська зайшли з поширенням

вжитку стрільного пороху (на Україні з кінцем 14 ст.) та появою артилерії (перші пушки у Львові 1498 р., тут і постала їх перша відливарня — «людвисарня»). Оборонну функцію кол. городів перейняли муровані на західній лад замки та фортифікаційні споруди більших міст.

Козацька доба. Боротьба українського пограничного населення з татарами зродила впродовж 16—17 ст. нову військово-соціальну групу — козаків, зразу ухадників, що на «степові промисли» (рибальство, ловецтво, наскоки на татарські чамбули) виходили на літо, а на зиму поверталися з «уходів» назад на «волость»; згодом ці козаки зорганізувалися в окремих осередок за Дніпровими порогами, на Низу — Кіш, Січ, — городок, укріплений валами й частоколом. Посередині нього був майдан для нарад, оточений куренями, де жили козаки. В Коші перебувала тільки частина війська під виборним кошовим отаманом, решта ж — на засідках проти татар, у зимовниках — власних господарствах, та «на волості». Держава пробувала затягти козаків на свою службу, що вдалося аж королеві С. Баторію; 1578 р. утворено вперше полк реєстрових козаків, яким надано «вольності»: власний суд, звільнення від податків, шпиталь у Трехтемирові, плату чвертьрічно і сукно на одяг. Ці реєстрові (або «городові») козаки носили однаковий одяг і зброю та відбували вправи; вони ділилися на полки, сотні й десятки. Полки мали осідок по містах Київщини (Б. Церква, Канів, Корсунь, Черкаси, Чигирин, Миргород, Переяслав). Полк налічував зразу 500, згодом 1 000 козаків, у нереєстрових 2—3 000. Козаки були узброєні в рушниці або мушкети й шаблі.

В похід вирушали на конях, але на лад драгунів — до бою спішувалися й копали окопи. Також до вируяду належало ще саперне знаряддя: сокира, лопата, коса, шнури. Гірше озброєні носили луки та списи. До часу створення Козацької держави козацьку старшину творили: гетьман, його ад'ютанти — осавули, писар — що вів письма й рахунки війська, обозний — що керував артилерією, судді, полковники, сотники й отамани (десятники). Козацька «гармата» налічувала б. 20 пушок. При війську була ще військова музика — довбуші, трубачі, сурмачі. На 16-те й першу половину 17-го ст. припадає буйний розвиток козацької фльоти. На неї складалися легкі човни — «чайки» (довжиною 20 м, шириною 3—4 м, глибиною 2¹/₂м) із щоглою й вітрилами, 2-ма кермами й веслами. Залога складалася із 50—70 козаків, з чого б. половини гребців. Чайка мала 4—6 легких пушок. Її швидкість доходила до 15 км на годину. В походах брало участь 16—400 чайок. Перша вістка про козацькі човни з 1492 р. (напад на татарський корабель під Тягинею). Після 1635 р. брали запоріжці участь у морських походах донців, після того, як польський уряд, боячись війни з Туреччиною, велів спалити частину фльоти, частину ж перевів на Балтійське море для боротьби із шведами.

За Хмельниччини козацьке військо збільшилося до 300 000, алеж характер регулярного добре узброєного мали тільки реєстрові козаки (12—60 000). Вони мали свої вольності — право до землі й урядів, платили зменшені податки, отримували плату, — при обов'язку ходити в воєнні походи кінно з власною повною зброєю. Згодом реєстровиків звали ви-

борними, а тих, що причинилися до їх вярду, підпомічниками. За Хмельницького городових полків було 34, в 2-ій половині 18 ст. тільки 10 — на Гетьманщині. Тому що зчасом городові козаки стали важкі до війни і не все надійні, то окремі гетьмани почали творити зтяжне військо, залежне тільки від них самих. У Хмельницького служили татари як легка кіннота й гетьманська сторожа, німецькі компанії, у Виговського — серби, волохи, поляки та німецькі райтари. Дорошенко zorganizував на турецький лад піхоту — серденят; Многогрішний утворив 1668 р. окремий реєстровий полк із 1 000 козаків компанійців для втримування ладу й публічної безпеки. За Мазепи військо налічувало 5 полків піших сердюків та 5 полків кінних компанійців по 600—1 000 козаків. Із синів старшини за Самойловича утворено почесну гвардію при гетьмані — бунчукових товаришів. При генеральній канцелярії сторожу відбувала піхотна жолдатська рота.

Одностайний одяг стали носити вперше реєстрові; у нереєстрових його вигляд був різний. Головне озброєння і далі становив мушкет і шабля. Кіннота вживала ще списів і пістоль; келепи, кинджали й луки були додатковою зброєю. Головне значення в козацькому війську мала піхота. Флоту пробувано відновити з відновою боротьби з татарами й турками (за Брюховецького, Самойловича, Мазепи). Польова артилерія за Хмельницького налічувала б. 100 пушок, згодом менше. Постій мала вона в Переяславі, згодом у Лохвиці, Батурині, Ромені.

На підпольському Правобережжі сойм 1699 розв'язав козацтво як окремий стан; окремі

магнати втримували власну надворну міліцію по 4—5 000 козаків, зорганізовану на козацький лад. На такий же лад були зорганізовані й гайдамацькі повстанські загони (під час повстань 1734, 1750, 1768).

У проводі козацького війська й одночасно зорганізованої на військовий лад державно-політичної адміністрації стояла поруч гетьмана доживотно виборна генеральна старшина (ген. обозний, 2 судді, писар, 2 осавули, підскарбій, згодом від 1729 р. ще хорунжий і бунчуковий). Ті самі становища повторялися при полковій (полковник, обозний, суддя, писар, осавул, хорунжий) та сотенній старшині (сотник, писар, осавул, хорунжий, отамани). Окремо була зорганізована артилерія. В основному ця організаційна схема дуже близька до німецько-шведських зразків із 30-річної війни, а які вплинули вирішно на розвиток усіх новочасних національних військових систем. Українські переселенці на підмосковській Слобожанщині були зорганізовані теж на козацький лад під виборною доживотно старшиною у 5 полках з тим, що підлягали ці полки впрост московському воєводі в Білгороді. Їх автономний лад зліквідовано 1705 р., полки ж перемінені на гусарські.

Козацьке військо на Гетьманщині скасувала Москва в 1783 р., перетворюючи козацькі полки в 10 карабінерських із 6-річним терміном служби.

Запорозжя аж до скасування Січі 1775 мало свою окрему організацію; його територія («вольності») поділялася на паланки (в 2-ій полов. 18 ст. їх було 8) із своєю старшиною (полковник, осавул, писар, підосавулій та під-

писарій); на Січі ж запорожці поділялися на 38 куренів із січовою старшиною (кошовий отаман, військовий суддя, осавул, писар, курінні отамани). У 18 ст. начислювала Січ 10—15 000 козаків. Після зруйнування Січі 1775 подалася більшість січовиків під турків за Дунай, звідки 1828 р. незадоволена частина під проводом Гладкого перейшла на російську сторону й зразу як Озівське військо була поселена між Бердянськом та Маріуполем, і згодом переселена на Кубань. З охочих запорожців створила Росія 1784 р. «Військо вірних чорноморських козаків», що його 1797 р. переселено на Кубань, позбавляючи їх 1800 права обирати самим старшину; наказних отаманів став призначати сам уряд.

Враз із переселеними на Кубань 1808—20 козаками з Чернігівщини та з Полтавщини творили ці нащадки запорожців Чорноморське військо (перезване 1864 р. на Кубанське), у складі російської армії. Козацькі військові традиції на Україні були такі сильні, що заклики уряду в скрутні хвилини імперії голоситися козакам до війська мали успіх; 1812 р. зформовано на Україні 15 коз. колків, переведених після наполеонських війн на «військові поселення» в Харківщину, Херсонщину, Київщину, Поділля, де вони відбували військову службу та водночас обробляли землю; 1830 р. у зв'язку з польським повстанням зформовано 8 козачих полків, згодом перетворених почасти в регулярні полки, почасти переведених на Кавказ та поселених «на лінії» проти горців.

Зі скасуванням автономії Гетьманщини та розподілом Польщі (1772—94) українські землі

повністю увійшли у військово-організаційні системи російської, чи австро-угорської армій (у випадку Галичини, Буковини й Закарпаття). Російська система в основному спиралася на реформи Петра I та Катерини II з їх професійного характеру арміями, зразу із 25, згодом 20 і 15 річними термінами активної служби, поповнюваними у випадках потреби бранками (25—30 дворів ставляло по воякові). У відміну від козаччини ця зорганізована на «пруський» лад «рекрутчина», із якої вислуженці поверталися зламаними старцями чи інвалідами, у народі популярна не була.

В часі мира регулярні частини закваторувано як територіальні дивізії по окремих губерніях; деякі ж просто поселювано на землі. Старшинський корпус поділявся на армійських офіцерів з-поміж нижчого дворянства й чиновників, та гвардійських офіцерів з вищого дворянства та чужинців.

Новочасну реформу в дусі підготовки всього боездатного чоловічого населення до воєнної служби — шляхом переміни військової служби на 10 років активної та 5 в запасі — проведено в 1862 р. 1874 р. заведено загальний військовий обов'язок із 6 роками активної та 9 запасної. Таким чином збройні сили держави склалися з постійного війська (суходільного та фльоти) та ополчення, покликуваного на випадок мобілізації. У склад суходільних військ входили: а) регулярні частини, поповнювані щорічними призовниками, б) резервісти й відпускники, що поповнювали на випадок війни армію, в) нерегулярно-автономні частини. Регулярні частини розділену по окремих воєнних округах, начальникам яких підлягали началь-

ники армійських корпусів (2—3 піхотні дивізії з 4 полків та 1 кавалерійська бригада), запасні частини з відпускників (що вже відбули активну службу), льокальні частини (напр. лінійні полки на Кубанщині) та відділи жандармерії й пограничної охорони. На Україні осідками воєнних округ були: Київ, Одеса й Харків. Частина українських земель входила в склад Варшавської, Виленської, Донсько-козачої та Тифліської округ. На нерегулярні частини складалися козачі — донські, кубанські, терські й ін. відділи. Згідно з реформою з 1875 р. служба в них тривала 20 років, з чого перші 3 (від 18 р. життя) в станиці, 4 в активній та решта в запасній службі. Серед кубанських козаків вирізнялися зокрема піші «пластунські» курені — розвідувальні та снайперські відділи. Вживали козачих частин головно для розвідкової, вістової та внутрішньо-поліційної служби. Війни з Туреччиною заaktuалізували справу розбудови чорноморської фльоти. До служби в фльоті набирали з районів над морем та над більшими ріками. Воєнними пристанями на Чорному морі були Севастопіль та Новоросійськ; кораблебудівельні доки в Миколаєві. Чимало українців служило ще в Балтійській фльоті.

1848 р. підчас «весни народів» створилися в Галичині військово-міліційні формації для оборони конституції — «Народня Гвардія», опановані по містах поляками і тільки в Яворові та Бережанах в українських руках; для оборони галицького кордону перед нападами мадярських повстанців zorganizував австрійський уряд «Народню Самооборону», що охопила гірські округи: Сянік, Самбір, Стрий, Станисла-

вів, Коломию із командантами по селах (нижчі від них: п'ятьдесятники та десятники) та надкомандантами по округах. Для боротьби з мадярами зформовано заходами українського громадянства добровольчий «Батальйон руських гірських стрільців», що налічував 1410 бійців та мав окремі однострої. З упадком революції в Австрії та здушенням повстання на Мадярщині всі ці формації були розпущені.

Загальну військову службу заведено в під-австрійській Україні 1868 р. Служба тривала 12 років, з чого 3 р. активна, 7 запасна та 2 в крайовій обороні («ляндвера»). Збройні сили поділялися на лінійне військо враз із воєнною фльотою, запас, крайову оборону («ляндверу», в Угорщині «гонведи») та крайове ополчення («ляндштурм»). Крайова оборона поповнювалася 40% щорічних призовників та відслуженцями з лінійного та запасного війська. Вишкіл тривав у ній в першому році 3 місяці, далі щорічно 2—3 тижні вправ. Крайове ополчення покликувано у випадку скрайньої небезпеки. Українські землі входили у склад львівської та будапештанської військової генеральної команд.

З вибухом світової війни 1914 р. створено заходами українського громадянства в Галичині Легіон Українських Січових Стрільців (спочатку б. 2500 бійців, зразу 10 сотень, згодом полк, після ж бойових втрат 1917 аж до кінця війни — курінь), що звів бої у складі австрійської армії в Карпатах (гора Маківка) та на Поділлі і згодом став організаційним ядром з однієї сторони Української Галицької Армії, а з другої Загону (згодом Корпусу) Січових Стрільців у Києві, однієї з кращих формацій в Армії Української Народньої Республіки.

Різний політичний розвиток підросійських та пiдавстрійських українських земель у висліді світової війни та зв'язаних із ним українських Визвольних Змагань (1917—20) мав у наслідку те, що й військові формації, створені на території обох українських державних організацій: Української Народньої Республіки (чи то Української Держави) й Західньої Области УНР поміж собою різнилися. На Східній Україні військо за весь період Визвольних Змагань не встигало вийти із стадії організування. Через специфічні політичні умови (боротьбі України з Росією большевики старалися надати характеру громадянської війни з боротьбою різних українських політично-суспільних груп, з яких одній советська Росія тільки приходить із «допомогою») організувати тут армію приходилося на добровільних засадах, тоді як УГА була зорганізована на засадах обов'язкової військової служби громадян ЗОУНР.

У формуванні українських збройних сил на Наддніпрянщині слід розрізнити — добу Української Центральної Ради, добу Української Держави (гетьманату) та добу Директорії. Концепцію створення окремої української збройної сили висунуло саме українське вояцтво (його у складі російської армії було б. 4 мільйонів), що з вибухом березневої революції (8.3.1917) стало творити власні українські військові ради, комітети, громади та (в запіллі) клуби. Військові з'їзди депутатів від українського вояцтва (у Києві три: 18. 5., 18—23. 6. та 2—12. 11. 1917) покликають до життя Український Генеральний Військовий Комітет з функціями українського міністерства війни та генерального штабу. Шляхом до створення української армії уважали вони українізацію україн-

ських частин російської армії та перекинення їх на Україну. Тому що офіційного дозволу на українізацію російський Тимчасовий Уряд О. Керенського зразу відмовлявся дати, то її проведено здебільша самочинно на фронті і в запіллі. Із вояцтва етапів, головню в Києві, творено самочинно українські полки (1-ий Козацький Полк ім. Б. Хмельницького — «богданівці» — у Києві 1.5.1917, та ін.). Коли показалося, що в зукраїнізованих частинах дисципліна й боездатність краща, на українізацію погодився й російський Тимчасовий Уряд. До кінця 1917 р. всього зукраїнізовано б. 4 корпусів (суцільно на південно-західньому та румунському фронтах — 1-ий Український Корпус ген. П. Скоропадського та 2-ий Січковий Запорожський). Та більшість таких зукраїнізованих частин перебувала на фронтах поза Україною і рідко їм вдавалося пробитися до Києва в момент вибуху українсько-більшевицької війни. Інші ж в боротьбі з большевиками легко піддавалися їх пропаганді, розбігалися додому, проголошували «неутральність», а то й переходили на большевицьку сторону. Надійнішими силами показалися тому добровільні формації: «богданівці», Гайдамацький Кіш Слобідської України (згодом враз із кінним полком ім. К. Гордієнка та іншими перетворений у Запорізьку дивізію), зформований у Києві з полонених підавстрійських українців курінь (згодом полк і корпус) Січкових Стрільців, відділи Вільного Козацтва та Студентський Курінь СС. Останній загинув в бою з большевиками за приступ до Києва під Крутами 29.1.1918. Відділи Вільного Козацтва творили добровільну територіяльно-міліційну армію (повіт виставляв курінь пішої та сотню

кінної міліції; зброю давала держава, одяг — населення). У боротьбі з большевиками ці частини відіграли важливу роль за УЦРади; з наказу німців їх розв'язано за гетьманату. Їх кадри стали зав'язком різних повстанських загонів.

Із полонених українців із російської армії зформував Союз Визволення України в Німеччині (Вецляр) 1 Козацьку Синьожупанну Дивізію, в Австрії ж 1 Козацько-стрілецьку Дивізію й «сірожупанників» (по 4 піхотні полки з дивізіоном артилерії). Після приїзду на Україну їх більшістю здемобілізовано з наказу німецької влади.

Гетьманська держава продовжувала розробляти запроєктований іще УЦРадою план утворення шляхом призову регулярної армії з 8 корпусів. Робота йшла пиняво як з уваги на перешкоди німців — фактичних господарів на Україні — так і через саботаж російського елемента, що протегований владою опанував усі військові становища в Українській Державі: Україну були залили кол. старшини-росіяни, що сюди тікали з Росії перед большевицьким терором. Вони поповнювали поліційні відділи «державної варті» та охоронні повітові комендантські сотні (всього їх було на Україні 139 піших та 86 кінних), що сповняли насправді функції карних загонів. Із плану створити постійну українську армію до часу протигетьманського повстання зформовано заледве 1 сердюцьку дивізію прибічно-гвардійського характеру та корпусні кадри.

Піднімаючи 14. 11. 1918 повстання проти гетьмана, Директорія — створене об'єднаними в Українському Національному Союзі партіями найвище тіло Української Народньої Республі-

ки — розпоряджала крім полку СС (згодом ще Запорізької Сірожупанної та Сердюцької дивізій, що заявилися по її стороні) головно зформованими самочинно повстанськими загонами — «дивізіями»: Дніпровською з трипільських та овруцьких повстанців, Селянською (Київською), от. Григорієва над долішнім Дніпром. Волинською на протипольському відтинку, романтично-театрального характеру «Запорізькою Січчю» от. Божка над Богом та іншими. У всіх них дисципліна й політично-ідейна стійкість високо не стояли: при зустрічі з большевиками вони легко підпадали їх пропаганді. Деякі ж, як от анархістичні повстанські відділи от. Н. Махна (Гуляйпільщина) чи от. Григорієва (Херсонщина) в критичні хвилини переходили на большевицьку сторону.

Для вишколу старшин зформовано юнацьку школу (Житомирсько-кам'янецьку). Створити запасних частин та кордонної охорони не вдалося. У Зимовому поході українські сили склалися з 4 піших (Запорізької, Волинської, Селянсько-Київської та Залізної) та окремої кінної дивізій. В поході на Київ-Одесу сили УНР налічували б. 25 000 бійців, в Зимовому поході — б. 2 500.

Після Варшавського договору (20. 4. 1920) зформовано з полонених поляками українців 6-ту дивізію ген. М. Безручка.

Після протигетьманського повстання провід Армією УНР обняв Головний Отаман С. Петлюра, водночас член Директорії. Йому до помічі стояв Наказний Отаман, що керував операціями армії. Згодом ця функція перейшла до Штабу Дійової Армії. Із об'єднанням УГА із Армією УНР підчас походу на Київ-Одесу 1919 р. керування операціями сполучених армій перс-

йшло до Штабу Головного Отамана, в якому були заступлені обі армії.

Зав'язком УГА були українські відділи австрійської армії у Львові й провінції, що, як і Легіон УСС, поставили себе 1.11.1918 в розпорядження Української Національної Ради. В основу творення армії покладено принцип обов'язкової військової служби. Розпорядком Секретаріату Військових Справ із 15.11.1918 ЗУНР поділено на 3 воєнні області (Львів, Тернопіль, Станиславів) і з них поповнювано за округами (по 3—8 повітів) частини УГА. У перших місяцях облоги Львова бойовими з'єднаннями УГА були «групи», складені з 3—4 куренів піхоти. В січні 1919 зреорганізовано УГА в 3 корпуси (по 4 бригади, складені з 4 куренів піхоти, 1 полку артилерії, 1 сотні кінноти та 1 саперів). В часі злуки УГА з большевиками (1920) корпуси переформовано в бригади (по 3 піхотні полки з 3-ох куренів, по 1 полку артилерії, 1 важкому дивізіонові артилерії й 1 полку кінноти). З приділенням цих бригад до большевицьких армій і їх переходом на польсько-українську сторону в квітні 1920 УГА перестала існувати. Операціями УГА керувала Начальна Команда (Української) Галицької Армії. Під кінець 1918 р. УГА налічувала 15 000 бійців, підчас переходу за Збруч в липні 1919 б. 60 000.

У висліді програних Визвольних Змагань українські землі увійшли в оборонні системи держав-окупантів: ССРСР, Польщі, Румунії й Чехословаччини. Скрізь політика окупаційних властей була спрямована тут на те, щоб не допустити свідомого українського елементу до вивчення військового мистецтва й техніки (недопусканням до старшинських і підстаршин-

ських шкіл, до модерних родів зброї — як танки, летунство, тощо). З другої сторони військову службу використовувано для денаціоналізації українського елемента (служити висилано його на чужу територію, вкраплювано його в частини, складені з панівної нації). Так справа малася зокрема в польській та румунській, від 1937 р. вповні і в советській армії. Організаційні схеми польської, румунської та чеської армій в загальному не різнилися від давніших австрійської чи російської армій.

Чимало нових елементів виказує зате побудова советської збройної системи. В перейнятті з дореволюційної російської армії організацію Червоної Армії внесено пост воєнного комісара (політичного керівника, заступника командира по політичній часті) — контрсигнатаря всіх наказів командира частини. Введення цього посту викликане недовірою до кол. царських офіцерів на советській службі, сьогодні ж таким самим недовірою до власних громадян, як теж бажанням комуністичної партії всеціло контролювати армію. До військової служби недопущено політично ненадійного елемента; йому залишено службу в робітничих батальйонах. Хвиля українізації в 1924 р. захопила й частини Червоної Армії в УССР, в яких введено українську мову в команду. Алеж після розгрому українізаційного курсу на інших відтинках у зв'язку з ліквідацією «змови Тухачевського» в 1937 р. знесено й автономність УССР на військовому відтинку: російську мову заведено скрізь у Червоній Армії та Фльоті, українців стали посилати відбувати військову службу здебільша поза «кордони» УССР, воєнні ж округи УССР (Київська, Одеська, Харківська, а від 1939 р. і Львів-

ська) включено вповні в військово-організаційну систему ССРСР. На збройні сили ССРСР складається Ч. Армія та Ч. Фльота. Боездатне чоловіче населення зобов'язане до 2—5 річної військової служби активної, згодом в запасі. Шпигування бійців ведеться почерез «окремі відділи» частин, в останню ж війну від 1943 р. почерез таємне Розвідкове Управління «Смерш» (смерть шпіонам), із сексотами в кожному відділі-рою. Справа охорони пограниччя, а далі тюрм, як теж боротьби з революційними рухами всередині ССРСР в руках «внутрішніх військ МВД» (Міністерства Внутренніх Дел, до 1941 — НКВД), що налічують б. 1,000.000 бійців.

Враз із організацією українського національно-політичного, а далі й державно-адміністративного життя в Карпатській Україні в 1938 р., коли стало очевидним, що Чехословаччина розпадеться, належну увагу присвячено й військовій ділянці. Зорганізовано добровольчу військову формацію «Карпатська Січ», що доказала в трагічні березневі дні 1939 р. героїських діл, криваво обороняючися 14. 3. в Хусті перед роззброєнням зі сторони чеського війська та поліції і вже в найближчі дні боронячи до останнього незалежності Карпатської України перед наступом мадярських військ.

З вибухом німецько-большевицької війни 22. 6. 1941 у запіллі большевицького фронту організуються українські повстанські відділи із завданням боронити населення перед звірствами большевиків при їх відступі. Звільнення недостріляних енкаведистами в'язнів нерідко було ділом саме таких загонів, згодом перетворених у міліцію для охорони ладу. На

Поліссі зорганізовано з таких повстанських загонів «Поліську Січ», що обороняє населення перед залишеними по лісах большевицькими військовими відділами, а згодом і насиланими партизанами. Постава німців супроти українських державницьких змагань та канібальська політика німецького райхс-комісаря Е. Коха супроти українського населення викликали незабаром збройний спротив усього свідомого українства; в обороні населення перед німецьким нищенням виступає переформована в повстанське військо «Поліська Січ», до повстанців у ліс переходять відділи української поліції на Волині.

Загроза, що большевики скапіталізували б цю партизанську боротьбу українців для себе (у 1942 р. на Правобережжя перекидають вони червоні партизанські загони Ковпака) приспішує остаточне рішення проведу ОУН очолити цю повстанську боротьбу на два фронти: проти німців і проти большевиків у формі Української Повстанської Армії. Спершу ця боротьба обмежується тільки до лісистих теренів Волині й Полісся та з літа 1943 у зв'язку з рейдом большевицького загону Ковпака в Карпати перекидається й на територію Галичини, де створюються відділи Української Народньої Самооборони, що обороняють населення як перед звірствами большевицьких партизан, так перед німецькими. До поновного приходу большевиків в 1944 р. вся Північна й Західня Україна має наладану власну підпільну українську військово-політичну адміністрацію та власну повстанську збройну силу. Тоді як німці, а потім зразу й большевики опановують тільки

міста та важливіші шляхові сполуки, під контролем УПА залишається решта країни. Українські землі поділено на краї — області — округи — надрайони й райони із підпільною адміністрацією, що виконує всі функції державної влади. Мережу цієї сітки перейнято від ОУН, поповнивши її активом з-поза неї. Найнижча клітина це «кущ» — група 4—5 сіл із проводом, що повнить політично-адміністративні функції, та із збройним відділом (СКВ — Самооборонний Кущовий Відділ, 30—40 бійців). Провід складається з кущового, його заступника — командира СКВ, господарського референта, завданням якого дбати про заготівлю харчів на терені «куща» для УПА й підпілля, пропагандиста — із завданням вести політично-освітню працю на терені свого району, референта зв'язку, що дбає про налагодження кур'єрських ліній і штафет підпільної пошти, референта служби безпеки із завданням протидіяти ворожій розвідці. При вищих клітинах цієї мережі діють ланки підпільного Українського Червоного Хреста із секціями медичною, аптекарською й суспільної опіки. Перша несе лікарську опіку вояцтву УПА та населенню, втримуючи підпільні шпиталі, друга займається організацією лікарств, третя ж матеріальною допомогою населенню. Організаційно-мобілізаційний референт втримує зв'язки з штабом тактичного відтинка УПА (на які поділені воєнні округи УПА). Бойовий відділ «куща» (СКВ) акціями льокального характеру охороняв населення у воєнні й післявоєнні роки перед большевицьким та на Закерзонні перед польським терором. Підпільними засобами проведено нерідко охоронні щеплення, харитативною ж

діяльністю гоєно рани, завдані большевицькими грабежами.

У відрізанні від СКВ відділи УПА не зв'язані стисло тереном своїх операцій. В діяльності УПА можна розрізнити два періоди: до 1946 р. — з акціями більшими з'єднаннями (у сотнях та куренях) та після 1946 дрібними відділами-групами, які й уможливлють легше зимування в підземних бункрах та криївках. Лісисті околиці України — Полісся, Волинь, Карпати це головні терени діяльності УПА. Одна з форм її дії це рейди, політично-пропагандивного значення — з однієї сторони в глиб української території, з другої на Словаччину, Румунію, Східню Прусію та в Західню Європу (1949). Політичну сторінку підпільної боротьби очолила УГВР, якої генеральним секретарем військових справ являється головний командир УПА.

Бойовими з'єднаннями, якими діяла УПА до 1946 р. були відділи (б. 120—150 бійців), складені з 3—4 чот, роя розвідки та роя польової жандармерії, командира, бунчужного, політвиховника й санітаря. Чота складалася з 3—4 роїв (10 бійців, по 2 кулеметні ланки кожен). 3—4 відділи творили Команду тактичного відтинка УПА, що мала уже свій штаб із начальником штабу, якому підлягали референти — оперативний, розвідки, зв'язку, господарський, політвиховний та організаційно-мобілізаційний (що мав своїх вишкільних референтів по надрайонах).

Перша Українська Дивізія

Постання Української Дивізії «Галичині» треба розглядати як один із актів змагань українського народу до самостійности. По втраті державности в 1920 р. український нарід не лише не втратив надії на зреалізування свого найвищого ідеалу — самостійности, але зі ще більш посиленою напругою провадив на окупованих територіях України дальшу боротьбу за державність.

Вибух 2-ої світової війни давав українцям надію, що може знову прийде нагода вибороти українську державу. Ця надія родила бажання за всяку ціну посідати власну збройну силу, що тільки одинока могла являтися ґарантом здійснення політичних цілів українців і в слушний час вирішно заважити про долю українського народу.

Ці думки лягли в основу міркувань найширших кругів патріотичного українського громадянства, головним чином, молодой генерації, що її окупант позбавив був всякого військового вишколу.

Від моменту окупації всіх українських земель німцями могло це статися лише двома шляхами: творенням підпільних військових формацій або творенням військових формацій при німецькому війську. Перша можливість була здійснена зорганізуванням Української Повстанської Армії; створення натомість українських частин при німецькому війську було аж до 1943 року, з огляду на негативне становище німців, практично неможливе. Щойно

поразка німців під Сталінградом і відворот на цілому східньому та інших фронтах, зробила їх більш доступними для думки створити окрему українську частину.

На протязі місяців березня і квітня 1943 року були проведені головою Українського Центрального Комітету проф. В. Кубійовичем підготовні розмови з німецькими компетентними чинниками, у висліді яких 28 квітня 1943 було проголошено створення Стрілецької Дивізії «Галичина». Українцям було запевнено, що Дивізія буде вжита лише на східньому фронті, що зчасом старшинський корпус перейде в українські руки, як теж запевнено повну релігійну опіку вояцтва українськими священниками. Українські домагання тризуба як відзнаки, української мови в командуванні, українського командира дивізії і підкорення дивізії німецькому вермахтові, були німецькою стороною відкинені. Погєдилася вона натомість на створення Військової Управи (ВУ) з осідком у Львові, що мала підтримувати постійний зв'язок поміж Дивізією і українським громадянством. По повітах були потворені уряди Уповноважених ВУ, що до них належав обов'язок проводити роз'яснювальну роботу за вступ до Дивізії та опікуватися родинами вояків 1 УД. Дня 17. 7. 43 р. відійшли зі Львова перші транспорти української молоді на вишкіл. Кадри Дивізії враз зі штабом стояли у вишкільному таборі в Гайделягер коло Дембіци. Тут теж відбувався поділ рекрутів по родам зброї і їх висилка на вишколи. Вишколи рекрутів проходили головно в таких вишкільних таборах: піхотинський — Heidelberg, Oldenburg, артилерійський — Benesov, піонірський — Hradisko, зв'язку — Metz, адміністративно-господарський

— Dachau, протилетунської оборони — München, протипанцирної оборони — Hilversum, піхотних гармат — Breslau-Lissa. По закінченні рекрутського вишколу відсилано здібніших кандидатів на підстаршинські вишколи, які у випадку піхоти відбувалися в славних своєю строгістю і високим рівнем підстаршинських школах Lauenburg і Radolfzell.

В січні 1944 року штаб Дивізії і кадри переїхали до вишкільного табору в Нойгаммер, де почалося остаточне оформлення Дивізії.

Склад Дивізії:

- Три піхотні полки, чч. 29, 30, 31.,
- 1 полк артилерії, ч. 14.,
- 1 дивізіон зв'язку,
- 1 самостійний курінь піонірів,
- 1 дивізіон протитанкової оборони,
- 1 дивізіон зенітної артилерії,
- 1 курінь фюзилерів,
- 2 технічні сотні,
- 2 санітарні сотні,
- 1 господарська сотня,
- 1 музична чота,
- 1 штабна сотня Дивізії,
- 1 кінний швадрон,
- Курінь постачання,
- Ветеринарна сотня,
- Відділ польової жандармерії,
- Запасний курінь,
- Запасний вишкільний полк.

Дивізія була зформована за зразком німецьких запряжених піхотних частин з тим, що

деякі її частини, як зенітна артилерія, протитанкова артилерія, технічні і санітарні сотні, як теж штаби, від куреня почавши, були змоторизовані.

Разом з запасним полком Дивізія перед відходом під Броди начисляла 18.000 вояків.

З кінцем червня 1944 р., після проведених вправ в рямцях полків, Дивізія була вислана під Броди. Спершу в другій лінії при розбудові становищ т.зв. «лінії Зігфріда», вона була скоро введена в бойову дію і в наслідок прориву большевиків і заламання німецької оборони, сточена большевиками разом із XIII армійським корпусом, якого складовою частиною вона була.

З 21 на 22 липня 1944 р. почався прорив Дивізії з кітла. Він закінчився в перших днях серпня. З оточення вийшло коло 2.500 вояків, полягло на полі бою коло 4.000, решта осталась раненими на побойовищі, перейшла до УПА, чи врешті попала в большевицький полон.

Зібрані на Карпатській Україні в околиці містечка Середнього, вояки Дивізії, що вирвалися з оточення, після короткої передишки були вислані до вишкільного табору в Нойгаммер, де зараз же приступлено до формування нової дивізії. У вересні 1944 року був зформований посилений курінь під командою пплк. Вільднера і висланий на Словаччину в околицю Банської Бистриці на побороювання комуністичного пучу. Курінь визначився великою бойовістю і вирішно причинився до здобуття Банської Бистриці. Під кінець жовтня і в початках листопада ціла Дивізія була переведена на Словаччину, а штаб Дивізії осів

в Жиліні. В часі побуту на Словаччині Дивізія поповнилася і пройшла бойовий вишкіл. В першій половині січня 1945 року Дивізія вирушила маршем через Словаччину, Австрію до Північної Югославії, де доручено їй охороняти терен від червоних партизан Тіта. Це завдання не тривало одначе довго і вже при кінці березня Дивізія була перекинена на фронт на південний схід від міста Грац коло містечка Фельдбах. Там вона стояла в оборонних позиційних боях аж до капітуляції.

З моментом капітуляції Дивізія приспіненими маршами подається на захід, щоб піддатися західнім альянтам.

Головні сили Дивізії числом коло 12.000 вояків переходять в околиці міста Шпітталь в англійський полон. Решта, числом б. 1.200 вояків осягає околицю Зальцбургу і там переходить в американський полон. Зі Шпіттала перевезено українських полонених до табору в Беллярії, а згодом в Ріміні (Італії), де вони пробули до кінця 1947 року, і звідти перевезено їх до Англії. Вояки Дивізії, що попали в американський полон були перевезені до Німеччини до табору полонених спершу до Ауербаху, а згодом, до Регенсбургу і Дармштадту.

В роках 1945—46 колишнім воякам 1 УД загрожувала видача большевикам. Тільки мужня постава тисячів українського вояцтва в Ріміні, що не зважаючи на відділення від старшин не піддалися ані улесливим словам, ані погрозам большевицьких репатріяційних комісій, як теж і постава кол. вояків 1 УД в американському полоні в Ауербах, причинилися у великій мірі до того, що українського вояцтва большевикам не видано.

Після звільнення з полону, що у випадку вояків перевезених до Англії наступило з початком 1948 р., а полонених американської армії з початком 1947 р., живуть кол. вояки 1 УД, включившись в економіку обох країн, себто Англії й Німеччини і приймають живу участь в громадському, політичному і культурному житті української еміграції. Деякій частині кол. вояків, головнo тим, що перебували в Англії, вдалося переселитися за океан, головнo до Канади.

Дещо про «Братство»

На терені західних зон Австрії й Німеччини опинилося після капітуляції III Райху 1945 року б. 1500 кол. вояків I УД УНА. На терені Італії в той сам час була основна маса I УД — б. 8500 кол. її вояків. Правнополітичне і матеріяльне положення полонених було досить важке, а навіть після звільнення із полону цієї групи, що перебувала в Австрії та Німеччині, воно не покращало. Кол. во ки були примушені приховувати свою колишню службу в I УД, щоб не наражуватись на пгикрі наслідки у формі позбавлення праці, викинення з таборів, а в перших роках по капітуляції навіть арешту. Ця група, що перебувала в англійському полоні на терені Італії, була 1947 року, весною перевезена до Англії, де її матеріяльне забезпечення з огляду на можливості праці було запевнене.

Несприятливі обставини життя у Німеччині та Австрії, прикросці навіть з боку власних українських установ чи табороних управ стали причиною, що аж в 1947 році зроблено тут першу спробу в напрямі зорганізування кол. вояків I УД, у формі корпорації, яка нже передтим постала у Ріміні, в Італії. Корпорація носила назву «Лисгопад». Однак зміни в розташуванні кол. вояків в Італії та інші труднощі погасили цей намір і шойно в днях 10—11 грудня 1949 р., на скликаному до Ульму (Німеччина) з'їзді сконкретизувалась думка створення Братства кол. Вояків I УД. З'їзд обран Підготовчу Комісію, яка скликала на день 29. 4. 1950 р. Засновний З'їзд Братства до Мюнхену. На з'їзді прийнято статут Братства, затверджено напрямні діяльності і вибрано Головну Управу Братства.

На терені Англії постали інші дві організації кол. вояків, а саме: Об'єднання бувших Вояків-Українців (ОбВУ) та Союз Вояків-Українців, які знаходяться у періодичному зв'язку із Братством.

Братство розтягає свою діяльність на всі країни світу, де лише перебувають кол. вояки I УД. Заданням Братства є їх всіх об'єднати, флекати та підтримувати укр інські військові традиції, публікувати військові видання та підтримувати товариський зв'язок між кол. вояками I УД. Ченом Братства може стати кожний українець-українка, кол. вояк I УД. Братство є непартійним товариством. Членство кол. вояків I УД в інших українських комбатантських товариствах не становить жодної перешкоди стати членом Братства.

За час своєї понад півторирічної діяльності проведено пошванлену акцію в напрямі згуртування в Братстві якнайбільшого числа кол. вояків. Ця акція унінчалась чималими успіхами. На терені Європи вдалось зорганізувати станиці Братства всюди там,

де є скупчення кол. вояків 1 УД. По інших країнах діють від-поручники Головної Управи, напр. в Іспанії, Бельгії, Франції, як теж в заморських країнах. Треба відзначити особливо живу діяльність станиць в Чикаго й Торонто.

Реферат публікацій Братства видає щомісячно журнал Братства «Вісті», крім того видав книжку-збірник «Броди».

Комісія правової Оборони виготовила низку меморандумів до офіційних чужинецьких чинників в справі допущення кол. вояків до переселення, допомагала порадами і по змозі інтервеніювала перед компетентними чинниками. Осідком Братства кол. Вояків 1 УД УНА є місто Мюнхен у Німеччині.

Адреси Головної Управи Братства та її уповноважених:

Головна Управа: E. Szypajlo, München 2, Dachauerstr. 9/II
Germany

Уповноважені:

- 1) Австрія: В. Яворський, Salzburg, Lehenerkaserne, Austria.
- 2) Англія: В. Гузар, 17 Gregory Boulevard, Nottingham, Great Britain.
- 3) Аргентина: д-р М. Малецький, Cos. Corr. 17 Durzaco, Prov. Buenos Aires, Argentina.
- 4) Бельгія: Р. Герасимович, 9 rue des Brasseurs, Louvain, Belgique.
- 5) Іспанія: Т. Барабаш, Donoso Cortes 63, Madrid, Espana.
- 6) Канада: В. Гриньох, 76 Dewson St., Toronto, Ont. Canada.
- 7) США: О. Городиський, 1358 N., Campbell Ave., Chicago 22, Ill., USA.

Українознавство

ПРОСТІР І НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Українська етнографічна територія має 938 016 км², на яких живе понад 55 мільйонів населення, з чого 74⁰/о українців. Українці займають що до кількості душ 6-е місце серед народів Європи та 2-е місце серед слов'ян. Цікаво згадати, що за часів кн. Володимира Великого Київська Держава мала б. 3 мільйони км² простору, за Богдана Хмельницького 300 тис. км² та біля 7 мільйонів населення. Українська Держава 1917 р. мала 630 тис. км², та понад 40 мільйонів населення, а визначений окупаційною Москвою простір Української Советської Соціалістичної Республіки має 576 тис. км² із 38 мільйонами населення.

ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Українська чорноземна смуга охоплює понад 70 мільйонів гектарів поверхні, себто після американської найбільша у світі. Головні культури: пшениця (12 мільй. га), жито (7 мільй. га), ячмінь (4,5 мільй. га) далі йдуть: овес, кукурудза, просо, гречка, картопля, цукровий буряк, льон, коноплі, соняшник, бавовна, тютюн, кормові рослини, городництво із великим числом ярини, садівництво.

Збір культур незвичайно низький, не зважаючи на намагання Москви його підвищити. Причини: незламний спротив населення та ліхії методи большевицької господарки.

Україна розпоряджає великими мінераль-

ними багатствами, що нерозбудовані як слід, чекають свого розвитку у вільній державі.

Донецький Басейн постачає кам'яне вугілля, антрацит, кам'яну сіль, залізну руду і ртуть. Там є заводи важкої залізної промисловости, машинобудівельної, металообробної та хемічної.

Дніпрове Коліно це основа чорної металургії. Залізна руда Кривого Рогу найкраща що до якости та величини запасу. Родовище манганової руди одне із найбільших у світі. Крім того: графіт, сировина до виробу металевих фарб, буре вугілля, каолін.

Приозів'я має величезні поклади залізної руди біля Керчі, нафтові поля на Передкавказзі, горючі гази біля Керчі та Мелітополя.

Підкарпаття дає нафту, горючі гази, звичайну й калієву сіль.

Дніпровий Центральний Район є центром харчової промисловости, в першу чергу цукрової. Крім того в багатьох районах України лежать невикористані поклади вугілля, заліза й інших корисних копалин.

Найбільші міста України: Київ (846 тис. мешк.), Харків (833 тис.), Одеса (605 тис.), Дніпропетровськ (500 тис.), Юзівка (Сталіно, 462 тис.), Львів (365 тис.), Запоріжжя (300 тис.), Макіївка (240 тис.), Маріупіль (222 тис.), Луганськ (Ворошиловград, 217 тис.), Кривий Ріг (200 тис.), Миколаїв (167 тис.).

Ріки на Україні: Дніпро (2285 км довжини), Дон (1808 км), Дністер (1372 км) Десна (1127 км), Донець (1020 км), Прут (845 км), Бог (764 км), Кубань (728 км).

Чорне Море має понад 400 тис. км² поверхні; найбільша його глибина 2244 метрів.

Історія України в датах

- IV—VII ст. по Хр. Держава антив.
VIII ст.—1240 р. Київська княжа держава.
XIII ст.—1340 Галицько-волинська держава.
1340—1640 Литовсько-польська доба.
1648—1764 Козацько-гетьманська держава.
1764—1917 Московська окупація.
1917—1921 Визвольні змагання і українська
1921—1939/41 Друга московська і польська
окупація.
1941 Відновлення української держави.
1944 Третя московська окупація.

I. Київська княжа держава

- 882— 912 Олег Віщий. 907 і 911 переможні походи морським шляхом на Царгород.
912— 945 Ігор. 944 новий договір з греками.
945— 964 Ольга. 957 хрищення Ольги.
964— 972 Святослав Хоробрий. Воював із греками, підкорив в'ятичів і фінські племена, знищив хозарську державу.
972— 980 Ярополк I.
980—1015 Володимир Великий. 988 хрищення Руси-України.
1015—1019 Святополк I.
1019—1054 Ярослав Мудрий. «Руська Правда». Найбільший розквіт науки, культури і сили України.
1054—1078 Ізяслав.
1073—1076 Святослав II, опікун науки.

- 1078—1093 Всеволод I.
1093—1113 Святополк II.
1113—1125 Володимир Мономах. Відновив єдність і повагу держави. Написав «Поучення дітям».
1125—1135 Мстислав I Великий.
1132—1139 Ярополк II.
1139—1146 Всеволод II Ольгович.
1146—1246 Було 47 князювань. Час княжих міжусобиць і боротьби за київський престіл.
1169 Андрій Боголюбський руйнує Київ. Початки Москви.
1223 Битва над Калкою, закінчена перемогою татар.
1240 Батий зруйнував Київ і Україну.

II. Галицько-волинська держава

- 1124—1153 Володимирко. З'єднав галицькі землі.
1153—1187 Ярослав Осмомисл. Підніс державу до великої могутності.
1187—1199 Володимир.
1199—1205 Роман. Злучив Галичину і Волинь.
1206—1211 Ігоревичі: Володимир, Роман та Святослав.
1211—1213 Боярська республіка.
1213—1214 Боярин Володислав Кормильчич князем.
1214—1219 Мадярська окупація Галичини.
1219—1228 Мстислав Удатний. Прогнав мадярів з Галичини.
1228—1238 Боротьба Данила за Галичину.
1238—1264 Король Данило. Закріпив Галицько-волинську державу.
1264—1301 Лев I.
1301—1315 Юрій I.

- 1315—1323 Андрій і Лев.
1323—1340 Юрій Тройденович.

III. Литовсько-польська доба

- 1385 З'єднання Литви з Польщею за Ягайла.
1410 Литовсько-українсько-польська перемога над німцями під Грунвальдом.
1500 Початки козацтва.
1508 Повстання Глинського.
1540 Князь Дмитро Байда-Вишневецький організував на Хортиці Запорізьку Січ.
1569 Люблинська Унія між Польщею та Литвою.
1577 Іван Підкова зайняв Молдавію.
1591—1596 Повстання Наливайка і Лободи.
1616—1622 Петро Конашевич-Сагайдачний гетьманом.
1630 Повстання Тараса Федоровича.
1637 Повстання Павла Бута (Павлюка).
1638 Повстання Гуні та Остриниці.

IV. Козацька держава

- 1648—1657 Гетьман Богдан Хмельницький. 1648 початок повстання, 16 травня перемога над поляками на Жовтих Водах, 26 травня під Корсунем, влітку під Пилявцями, у вересні облога Львова і Замостя, 1649 Зборівський мир, 1651 невдача під Берестечком, Білоцерківський пакт, 1652 погром поляків під Батогом, 1654 Переяславська угода (злука з Москвою), 1657 смерть Б. Хмельницького.
1657—1659 Гетьман Іван Виговський. 1658 гадяцька умова, 1659 розгром москалів під Конотопом.
1659—1663 Юрій Хмельницький.
1663—1665 Павло Тетеря на Лівобережжі.

- 1663—1668 Іван Брюховецький на Правобережжі.
- 1666—1676 Гетьман Петро Дорошенко. Боровся за самостійність і з'єднання України.
- 1667 Андрусівський договір. Польща і Москва поділили поміж себе Україну.
- 1669—1672 Дам'ян Многогрішний.
- 1672—1687 Іван Самойлович.
- 1677—1681 Юрій Хмельницький князем України під протекторатом Туреччини.
- 1687—1709 Гетьман Іван Мазепа. Великий державний муж, підготовляв повне визволення України, однак у вирішному бою під Полтавою 1709 Москва перемогла його та його союзника шведського короля Карла XII.
- 1710—1742 Пилип Орлик, емігр. гетьман.
- 1708—1722 Іван Скоропадський.
- 1727—1734 Данило Апостол.
- 1750—1764 Кирило Розумовський.
- 1764 Катерина II, московська цариця зліквідувала гетьманство, остаточно окупуючи Україну.

V. Україна в неволі

- 1768 Коліївщина, повстання проти Польщі під проводом Залізняка і Гонти (гайдамаки).
- 1772 Західня Україна (Галичина) переходить під панування Австрії.
- 1775 Друге зруйнування Січі. Прилучення Буковини до Австрії.
- 1784 Заведено московський лад в Україні.
- 1793 Москва займає Правобережжя.
- 1848 Революція і знесення панщини в Австрії.
- 1861 Формальне знесення кріпацтва в Росії.
- 1876 Заборона українського письменства в Росії.
- 1902 Селянські повстання в Україні.

- 1905 Перша революція в Росії.
1914 25 липня, початок Першої Світової Війни.

VI. Визвольні змагання

- 1914 Створення частин Українських Січових Стрільців при австрійській армії. 4 серпня створення «Союзу Визволення України».
- 1915 3 травня бій УСС-ів на Маківці.
- 1917 Революція українського волинського полку у Петрограді. 7 березня створення в Києві Центральної Ради.
- 1918 22 січня проголошення незалежної Української Народної Республіки в Четвертому Універсалі. 29 січня бій під Крутами. 9 лютого Берестейський мир із Німеччиною, Австрією та Туреччиною. 29 квітня піднесення українського прапора на Чорноморському флоті. 29 квітня гетьманський переворот. 1 листопада проголошення Західньо-Української Народної Республіки. 15 листопада повстання Директорії проти гетьмана Павла Скоропадського. Головний Отаман Симон Петлюра. Окупація Румунією Бессарабії та Буковини.
- 1919 22 січня проголошення соборности всіх українських земель у Києві. 16 липня перехід Української Галицької Армії за Збруч, офензива спільних українських армій на Київ і здобуття Столиці 31 серпня.
- 1919 5. 12. — 6. 5. 1920 1-ий Зимовий Похід Армії УНР.
- 1920 Полк. Євген Коновалець засновує Українську Військову Організацію.
- 1921 Договір між Польщею та Росією в Ризі, поділ України між ці дві держа-

- ви. 8 травня Чехія окупує Карпатську Україну. 21 листопада розстріл 359 українських старшин та вояків під Базаром.
- 1923 Рада Амбасадорів признала Західню Україну Польщі.
- 1926 25 травня смерть Головного Отамана Симона Петлюри в Парижі, з руки московського агента.
- 1930 Москва ліквідує підпільні центри СВУ і СУМ в Україні. Великий процес СВУ у Києві (С.Єфремов і тов.). Пацифікація в Західній Україні.
- 1932—1934 Москва організує штучний голод в Україні для остаточного знищення українського спротиву. 7 мільйонів жертв голодової смерті! Не забудьте цього ніколи!
- 1933 Самогубна смерть письменника Миколи Хвильового, що кинув одверто гасло «Геть від Москви!»
- 1934 Смерть на засланні історика Михайла Грушевського, кол. Голови Центральної Ради.
- 1934—1937 Масова ліквідація Москвою української інтелігенції в Україні та насильна колективізація українських селян.
- 1938 23 травня смерть провідника ОУН полк. Е. Коновальця в Роттердамі з руки московського агента.
- 1939 15 березня проголошення самостійности Карпатської України. 16 березня мадярська окупація Карпатської України.
- 1939 1 вересня початок 2-ої світової війни. 17 вересня СРСР окупує Західню Україну на основі договору з Німеччиною.
- 1941 22 червня вибух німецько-большевицької війни і поступенна окупація українських

- земель німцями. 30 червня проголошення відновлення Української Самостійної Соборної Держави. Німецькі репресії, арештування уряду Ярослава Стецька у Львові.
- 1942 Створення Української Повстанської Армії та початок її масових операцій проти німців і большевиків.
- 1943 28 квітня створення 1. Української Дивізії «Галичина» при німецькій армії. 21 листопаду перша конференція поневолених Москвою народів на Волині, під охороною військ УПА.
- 1944 16 червня створення Української Головної Визвольної Ради. Окупація України московськими військами. 1 листопаду смерть Митрополита графа Андрея Шептицького.
- 1945 26 квітня смерть останнього гетьмана України Павла Скоропадського у Німеччині. 8 травня капітуляція Німеччини.
- 1945—46 Москва заводить в Україні силою свою православну церкву, ліквідація явної греко-католицької церкви в Західній Україні.
- 1945—1947 Операції УПА проти большевиків.
- 1946—1947 Польша виселює українське населення Лемківщини та Надкерзоння до Прусії.
- 1947 Воєнна умова між СРСР, Чехословаччиною та Польщею для знищення УПА. 12 вересня прихід першого рейдуючого відділу УПА до американської зони Німеччини.
- 1948 16 липня створення Української Національної Ради на Еміграції.
- ? Початок третьої світової війни.

Дати другої світової війни

1939

- 15. 3. Німці займають ЧСР і встановлюють Протекторат.
- 16. 3. Малярські війська окунують Карпатську Україну.
- 29. 3. Закінчення громадянської війни в Іспанії.
- 7. 4. Італія окупує Альбанію.
- 24. 8. СРСР і Німеччина підписують пакт неагресії.
- 1. 9. Німецькі війська переходять кордони Польщі.
- 3. 9. Великобританія і Франція після відкинення Гітлером ультиматум — відповідають війну Німеччині.
- 17. 9. СРСР прилучує західноукраїнські і білоруські землі окуповані дотепер Польщею до УРСР та БССР.
- 30. 11. СРСР нападає на Фінляндію.

1940

- 12. 3. СРСР і Фінляндія підписують мирний договір в Москві.
- 8. 4. Вінстон Черчил стає прем'єром на місці Чемберлена.
Окупація німцями Бельгії, Голландії і Люксембургу.
- 29. 5. Евакуація англійських військ з Дюнкірхену.
- 10. 6. Італія вступає у війну з альянтами.
Відступ альянтів з Норвегії.
- 14. 6. Німці займають Париж.

- 15. 6. СРСР окупує прибалтійські держави.
- 17. 6. Маршал Петен стає прем'єром Франції.
- 22. 6. Підписання перемир'я між Францією і Німеччиною.
- 9. 7. Уряд у Віші зриває дипломатичні стосунки з Англією.
- 20. 7. Лейба Бронштейн (Лев Троцький) вбитий атентатчиком в Мексико.
- 15. 9. Критичний день у повітряній боротьбі за Британію.
- 27. 9. Підписання пакту осі Рим - Берлін - Токіо.
- 15. 12. Британські відділи входять у Лівію.

1941

- 20. 1. Ф. Д. Рузвельт стає президентом США втретє.
- 10. 3. Рузвельт підписує акт про «ленд-ліз».
- 6. 4. Інвазія німецьких військ на Грецію й Югославію.
- 13. 4. Японія складає договір про нейтральність із СРСР.
- 12. 5. Заступник Гітлера, Рудольф Гесс перелітає до Англії.
- 22. 6. Німеччина атакує СРСР.
- 24. 6. Ф. Д. Рузвельт обіцяє для СРСР всю допомогу.
- 25. 6. Фінляндія вступає вдруге у війну з СРСР після збомблення більшовиками її столиці.
- 22.—30. 6. Більшовики масакрують політичних в'язнів в західно-українських містах перед своїм відступом. Німці входять до Львова.
- 7. 8. Морська піхота США займає Ісландію.
- 25. 8. Великобританія і СРСР окупувають Іран.
- 16. 10. Німці займають Одесу.

- 7. 12. Японське летунство нападає на американську флоту в гавайському порті Пірл Гарбур.
- 11. 12. США вступають у війну з Німеччиною й Італією.

1942

- 2. 1. Японці займають столицю Філіпін Манілю.
- 15. 2. Сінгапур капітулює перед японцями.
- 17. 3. Ген. Мер Артур прибуває з Філіпін до Австралії.
- 18. 4. Ескадра американських літаків під командуванням полк. Дулітла перелітає Тихий Океан і бомбить японський материк.
- 4.—7. 5. Велика морська битва флот США і Японії на Коралевому морі.
- 6. 5. Твердиня Коррегідор в Манільському Заліві піддається японцям.
- 27. 5. Атака на заступника протектора Чехії, Гайдріха.
- 16. 6. Німецькі підводні човни замінують вхід до американського залив Чісапик Бей, біля Нью Йорку.
- 29. 6. Севастопіль після облоги піддається німцям.
- 29. 6. Вмирає на чужині кол. німецький кайзер Вільгельм II.
- 7. 8. Перші офензивні дії військ США проти японців на островах Соломона.
- 19. 8. Спроба висадки альянтів на європейському суходолі на французькому побережжі коло Дієпп.
- 24.—27. 10. Битва військ Монтгомері і Роммеля за Ель Алямайн в Північній Африці.

- 27. 11. Затоплення французької військової флотії в Тулоні. Демобілізація французької армії, німці окупували південну частину Франції.
- 5. 12. Перша атака американських літаків на Італію (Неаполь).
- 24. 12. Вбивство французького високого комісара у французькій Африці, адмірала Дарляна. Наступником стає ген. Жіро.

1943

- 14.—24. 1. Рузвельт і Черчіл відбувають конференцію в Касаблянку, на якій вирішено закінчити війну лише після безумовної капітуляції Німеччини.
- 2. 2. Закінчення битви за Сталінград.
- 16. 2. Советські війська здобувають Харків.
- 13. 7. Британські війська роблять висадку на Сіцилію.
- 19. 7. Американські літаки бомблять Рим.
- 25. 7. Державний переворот в Італії. Ув'язнення Муссоліні. Прем'єром став маршал Бадоліо.
- 29. 7. Айзенгавер пропонує Італії мир.
- 15. 8. Американці висаджуються на Алеутах.
- 3. 9. Складення таємного договору про мир між Бадолієм і альянтами.
- 12. 9. Німецькі парашутисти під проводом Скорценія визволяють Муссоліні з тюрми.
- 6. 10. Столиця України, Київ зайнята повністю советськими частинами.
- 24. 12. Ген. Д. Айзенгавер назначений головнокомандувачем англо-американських інвазійних військ.

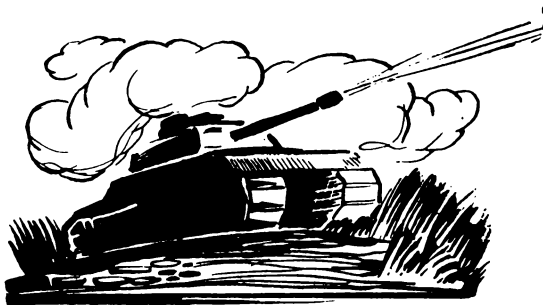
11. 1. Екзекуція графа Чіано, зятя Муссоліні з наказу його тестя.
15. 1. Висадка альянтів біля Риму.
10. 3. Військова окупація Мадярщини німцями.
11. 4. Советські війська займають Одесу.
4. 6. Альянтські війська входять в Рим.
6. 6. «Д-Дей». Альянтські війська під командуванням ген. Айзенгавера починають висадку на європейський суходіл в Нормандії.
16. 6. Початок обстрілу британського острова німецькими ракетовими бомбами «Зброї Фау».
13. 7. Советські війська входять у Вильно.
20. 7. Актентат на Адольфа Гітлера.
- 19.—27. 7. Велика битва на схід від Львова. Частини української дивізії «Галичина» пробиваються з большевицького оточення.
15. 8. Альянтські війська висаджуються в південній Франції.
23. 8. Румунський король Михайло закликає народ стати по советському боці до боротьби з німцями. Альянтські війська входять в Париж.
19. 9. Закінчення воєнних дій у Фінляндії і підписання перемир'я.
2. 10. Закінчення варшавського повстання.
19. 10. Советські війська займають Београд. Аахен піддається альянтам.
28. 10. Болгарія підписує перемир'я з альянтами.
7. 11 Ф. Д. Рузвельт стає вчетверте президентом США.

10. 12. СРСР і Франція підписують договір про взаємодопомогу.
20. 12. Остання офензива німецьких військ в Арденах.
31. 12. Советизований мадярський уряд виповідає війну Німеччині.

1945

11. 1. Німецька армія починає загальний відворот на західньому фронті.
13. 1. Советські війська починають зимову офензиву в Польщі.
17. 1. Варшаву здобувають советські частини.
18. 1. Черчил взиває німецький нарід до безумовної капітуляції.
27. 1. Американські з'єднання ген. Паттона переходять німецькі кордони.
- 3.—11. 2. Конференція Сталіна, Черчіла й Рузвелта в Ялті на Криму.
3. 2. 1000 альянтських літаків бомбить Берлін.
13. 2. Будапешт після 50 днів оборони капітулює.
16. 2. Американські війська здобувають Батаан на Філіпінах і роблят десант на Іво Джіма.
3. 3. Фінляндія виповідає війну Німеччині.
23. 3. Американські частини переходять Райн біля Оппенгайму.
30. 3. Встановлення Військового Управління США для Німеччини у Франкфурті н./М.
4. 4. Советські війська займають Братиславу.
13. 4. Советські частини займають Відень.
16. 4. Американські війська здобувають Нюрнберг.

- 28. 4. Розстріл Беніто Муссолінія італійськими партизанами.
- 29. 4. Американці займають Мюнхен.
 - 1. 5. Смерть Гітлера.
 - 2. 5. Упадок Берліну.
 - 8. 5. Німці капітулюють безумовно.
 - 9. 5. Советські частини входять до Праги.
- 23. 5. Гімлер кінчає самогубством.
- 17. 6. — 2. 8. Конференція в Потсдамі.
- 26. 6. Заснування в Сан Франціско Організації Об'єднаних Націй.
 - 6. 8. Скинення першої атомової бомби на Гірошіму.
 - 8. 8. ССРСР виповідає війну Японії.
- 14. 8. Японія піддається безумовно альянтам.
- 22. 8. Советські частини окупувають порт Артур і Дайрен.
- 30. 8. Американські війська під командою Мек Артура роблять висадку в Японії.

Елементарне військознавство

Держава складається із трьох основних елементів: з народу (населення), території і влади.

Армія є збройною силою народу і оборонцем його держави. Армія підлягає найвищому чинникові державної влади.

Системи військової служби: а) постійної професійної армії, б) загального військового обов'язку громадян (повний вишкіл усіх, скорочений, міліційний на територіальному принципі).

Збройні сили складаються із: наземних, повітряних та морських сил і частин окремого призначення.

НАЗЕМНІ ЗБРОЙНІ СИЛИ, себто суходільна армія, складаються із таких родів зброї: 1. піхоти, 2. артилерії, 3. панцирних військ, 4. кінноти, 5. спеціальних частин.

Піхота може бути моторизована — підвожена на автомашинах до першої лінії; кожна армія змагає до її якнайбільшої моторизації та механізації.

Артилерія поділяється на: армійську, корпусну, дивізійну і полкову під організаційно-оперативним оглядом, або на: штурмову (панцирну), польову (легку, середню і важку), протитанкову, зенітну, надбережну, фортечну і залізничну, за своїм вогневим та тактичним призначенням. Під технічно-тяговим оглядом на запряжну й змоторизовану (на причіпці, на самохідних ляфетах і панцирну — штурмову) артилерію.

Панцирні війська складаються із відповідних частин, вивінованих у панцирні вози та легкі, середні, важкі й найважчі танки, відповідно до свого оперативного призначення.

Кіннота вживається у модерних арміях все більше і більше до спеціальних завдань, в характері піхоти на конях.

Спеціальні частини армії це постачальні, ремонтні, розвідувальні, піонірські, хемічні, санітарні, виховно-культурні і т.п. частини до виконання всяких служб, що зумовляють правильну і безперебійну дію бойових частин армії.

ПОВІТРЯНІ ЗБРОЙНІ СИЛИ, або летунство (авіація), поділяються організаційно на фльоти, дивізії, полки, ескадри, загони і ланки, а за оперативним призначенням загально на стратегічне і тактичне, далі ж на мисливські літаки (денні і нічні), легкі, середні і важкі бомбовики, розвідувальні літаки, повітряні фортеці і літаки транспортів та спеціального призначення, як санітарні і т.п. Літаки можуть бути пристосовані до осідання на воді (гідропляни), або до осідання на малому просторі (гелікоптер або автожиро); цей останній тип проходить ще конструкційну еволюцію.

МОРСЬКІ ЗБРОЙНІ СИЛИ, або воєнно-морська фльота, поділяються на фльоту прибережну (також річкову і озерну) та фльоту повного моря. Фльота складається із кораблів всяких типів, залежно від призначення. Найменші бойові одиниці морської фльоти це моторові, бойові човни, що у вищих типах ви-

віновані також у торпедні установки. Мінолови та міноносії призначені до закладання мін та їх виловлювання, як теж до поборювання підводних човнів. Торпедувальники це швидкі, рухливі кораблі, що звичайно супроводжують більші морські одиниці. Кружляки це повні щодо бойової вартості середні або більші кораблі, здібні приймати великий морський бій. Дредновти, це важкі і найважчі бойові кораблі, озброєні звичайно 406 мм гарматами. Крім цього кожна модерна флотія розпоряджає великою кількістю підводних човнів, деякою кількістю авіоматок (кораблі, що є пливучими летовищами із всіма потрібними припасами та літаками), та кораблів спеціального призначення, як санітарних (шпитальних) кораблів, танкерів із паливом та олією тощо. Великі кораблі часто носять назву панцирників ізза свого сильного (до 600 мм товстого) опанцирення.

Модерні армії розпоряджаються окремими частинами, що не приналежні до ніякої окремої зброї, залишаються під наказами головних команд, як напр., радарні установки, пропагандивні відділи, спеціальні інженерні частини, частини метачів і ракетниць і нарешті військова розвідка і контррозвідка. Кожна частина, крім бойового персоналу, має ще адміністративно-керувальний. Планувально-керівне тіло на вищих організаційних щаблях для допомоги командувачеві зветься штабом.

Організм модерної армії налічує таку велику кількість всякого озброєння, чи виряду, що в рямцях малого перегляду годі його навіть навести.

ЦІКАВИШІ ТЕХНІЧНІ ВІДОМОСТІ ПРО МОДЕРНІ ЗБРОЙНІ СИЛИ

Вояк модерної армії отримує довготривалий, ґрунтовний вишкіл. До цього йому є додане озброєння і виряд, що в модерних арміях складається з автоматичного кріса або машинової пістолі, багнета або ножа, ручних гранат, ракетної пістолі, лопатки, шолому, протигазу і іншого потрібного в полі озброєння і приладдя.

Піхотна ланка або група (рій) має 10—12 во-яків. До її озброєння доходить кулемет легкий або важкий (залежно від її характеру), або й легкий гранатомет.

Піх. чота — це 3—4 ланки, разом 30—48 во-яків. До її озброєння доходять далші куле-мети легкі і важкі, гранатомети й легкі проти-танкові гарматки та ракетниці (панц. п'ястук, базука).

Піх. сотня — це 3—4 чоти, разом 120—200 во-яків. Велика кількість кулеметів та гранато-метів робить із неї вже повновартісну тактич-ну одиницю. Протитанкова зброя згрупована звичайно в одній окремій чоті, 3—4 гарматки та відповідна кількість ракетниць.

Піх. курінь або батальйон — це 3—4 сотні і спец. частини служб, разом біля 1000—1200 людей. Курінь розпоряджає піхотними гарма-тками калібру до 150 мм, отримує теж до окре-мих завдань частини польової артилерії або танків.

Піх. полк — це 3—4 курені і спец. частини, разом біля 4 тис. людей. Його сильне арт. озброєння робить із нього повновартісну опе-ративну одиницю. Зенітна артилерія та зенітні кулемети, найважчі гранатомети (засягом до

6 км) і спец. частини дають змогу перетворювати його легко у сильну бойову групу.

Дивізія — це 3—4 полки піхоти, 1 полк артилерії та спец. частини, разом біля 12—16 тис. людей. Дивізійна артилерія калібром до 210 мм, гармати на механічній тязі, танки і велика кількість машинової зброї середніх та важчих калібрів, як спряжені кулемети, протипанцирні кулемети й гарматки, протилетунська зброя, навіть власне тактичне летунство. Модерні армії змагаються до механізації своїх сил і тому говориться про механізовані дивізії (менші числом, поповнені панцирними частинами, незвичайно рухливі, повновартісні бойові групи стратегічного значення), що у співдії з летунством становлять ударний таран для проривів крізь ворожий фронт у глибоке запілля; панцирні дивізії, себто механізовані і забезпечені у більшу кількість танків дивізії та чисто танкові дивізії, що складаються з панцирних частин, панцирної та зенітної артилерії. Щораз більшу роль відіграють в озброєнні великих бойових одиниць важкі та найважчі гранатомети, артилерія майбутньої війни.

Корпус — це 3—4 дивізії, разом із спец. частинами, біля 40—60 тис. людей. Корпус розпоряджає сильною артилерією калібру до 420 мм (так звані моздірі, мерзери) та відповідним числом іншої зброї.

Армія — в організаційному розумінні, це 2—4 корпусів. Армія є повновартісною стратегічною силою, що може розв'язувати оперативно-стратегічні завдання, будувати і творити фронти ітд.

Армійська група (у большевиків «фронт») це кілька армій.

Артилерія. Гармати за калібром поділяються на легкі, середні й важкі (для побороювання окремих цілів кожен з тих типів може вживати різних стрілен). За полетом (траєкторією) стрільна: пологим і крутим (на зовні ж за довжиною цівки і ближчою чи дальшою носністю стрільна) поділяються на: пушки (канони), гавбиці та моздіри (мерзери, мортири).

Польова легка гармата, калібер 75—150 мм, засяг до 12 км, вага стрільна 9—17 кг. Польова важка гармата, калібер 150—210 мм, засяг до 22 км, вага стрільна 18—27 кг. Моздір, калібер 210—420 мм, а навіть більший, засяг до 18 км, вага стрільна до 120 кг. Гармати бу-дується короткоцівкові або довгоцівкові. Ці останні мають назагал дальший засяг стрілу. В останній війні появились т. зв. піхотні гарматки, калібру до 150 мм, що їх підтягали під самий фронт для збільшення сили власного вогню на безпосередній фронт противника. Крім того знані є протитанкові гармати калібру від 22—105 мм, або й більше, проти-летунські (зенітні) калібру від 22—88 мм часом спряжені, зокрема при нижчих калібрах і гармати спеціальні, змонтовані на окремих льо-рах (вагонах) на рейках, або вбудовані у бе-тонні вежі фортець, часом дуже великих ка-лібрів (до 420 мм) та морські гармати.

Організаційно поділяється артилерія зви-чай-но так: батарея, 3—4 гармати, дивізіон, тобто 3—4 батареї, разом до 12 гармат, полк, себто 3—4 дивізіони, разом до 48 гармат і дивізії, що в залежності від типу розпоряджають вже великою кількістю гармат. Звичайно вже полк, а то й дивізіон, має у своєму складі додані іншокаліберні вогневі одиниці (напр., важкі гавбиці, пушки). Для керувально-постачальних

завдань 1 батарея дивізіону — штабна (не вогнева).

Панцирні війська. Танк це винахід 1-ої світової війни, перший раз вжитий на західньому фронті під Камбре 1917 року проти німців. 2-га світова війна піднесла значення танка до рівня стратегічної зброї. Танкові армії вирішували долю окремих великих боїв та операцій.

Назагал танкові з'єднання організовані у чоти, сотні, батальйони, полки й дивізії. Модерна танкова дивізія складається із 3—4 полків середніх танків, 1 полку важких танків, 1 полку змоторизованої піхоти, 1 полку гранатометів, 1 полку штурмових гармат, 1 полку протитанкової артилерії, 1 полку зенітної артилерії і спец. частин, як дивізіону розвідки, дивізіону метачів, батальйону снайперів, дивізіону зв'язку та тилових служб. Загальне число персоналу біля 10—12 тисячів людей, 200—300 середніх танків, 60—100 важких танків, 60—100 штурмових гармат та 1000—1400 автомашин. Цікаво знати, що на 100 км дороги зуживає така дивізія приблизно 60—100 кубометрів пального.

Кіннота у модерній війні втрачає своє колишнє значення. Організаційно ділиться вона на ланки, чоти, сотні, ескадрони, полки та дивізії. Число шабель в кінній дивізії сягає б. 6 тисяч.

Повітряні збройні сили щораз більше стають повновартісною і самостійною зброєю, що її значення із винаходом атомової бомби сильно зросло. Вже в 2-ій світовій війні переводились величезні летунські операції, що в них брали участь до 5000 машин. Основне завдання стратегічного летунства це перенести вогневі удари

в запілля противника, у його промислові та господарські центри, знищити його бази й комунікаційну сітку та перекинути повітряним шляхом парашутні війська.

Безперебійні конструкційні праці над новими типами машин створюють величезну кількість всякого роду літаків. Загалом можна розрізнити під бойово-тактичним оглядом такі типи літаків: а) **мисливські**, одно або двомоторові, 2 людей залоги, озброєння від 2—8 кулеметів звичайного та більшого калібру (12—20 мм), б) **легкі бомбовики**, звичайно двомоторові, з 2—4 людьми залоги, озброєння 6—12 кулеметів, 2 гарматки до 37 мм, та відповідний запас бомб загальною вагою до 1000 кг, в) **середні бомбовики** 2—4 моторові, 6—8 людей залоги, 12—24 кулемети, 2—4 гарматки, вага бомб до 3500 кг, г) **важчі і найважчі бомбовики** мають 4—6 моторів, 8—12 людей залоги, до 24 кулеметів, 4—6 гарматок і запас бомб вагою до 10 тис. кг! Їх засяг лету до 8 тис. км в один бік.

Крім моторів звичайних, бензинових, вживається моторів олійних (Дізля), турбін («дюжен») та ракет. Розвідувальні літаки мають слабке озброєння, зате більше опанцирення і вивінування в фотоапарати. Останніми часами введено на літаках радарні апарати. Торпедолітаки це бомбовики, що їх завданням є в швидкому польоті нанести точно в ціль важку торпеду (вагою до 6 тонн). Їх уживається як на морі так і на суходолі. Тоді, коли бомбовики стратегічного летунства звичайно для виконання своїх завдань знаходяться на більших висотах, літаки приземного льоту із вантажем легких бомб, озброєні у велику кількість бортової зброї (кулеметів) — виконують свої завдання у приземних польотах.

Розвивається летунство, кероване на від-
даль радаром. Ця зброя переживає добу свого
розквіту і сьогодні годі ще передбачити межі
її розвитку.

Літаки спец. конструкцій в США пролітають
на висоті 18 км зі швидкістю понад 2000 км на
годину; будуються вже літаки з атомовими
моторами. Щораз більшу вагу кладеться на
формування парашутних військ, що добре
узброєні і прекрасно вивіновані, цілими диві-
зіями скидаються у глибоке запілля против-
ника, створюючи нові фронти, розбиваючи во-
рожі оборонні й постачальні бази, дезоргані-
зуючи та деморалізуючи бойового духа про-
тивника.

Морські збройні сили складаються із таких
основних типів бойових кораблів: а) **Бойових
човнів**, залюга 3—4 чоловіка, озброєння: 2 важ-
кі кулемети, 1 гарматка 20—37 мм, кілька гли-
бинних бомб для поборювання підводних чов-
нів, на більших одиницях торпедна установка
із 3—4 торпедами, швидкість до 80 км/год.,
б) **Міноловів та міноносців**; це бойові одиниці,
призначені до закладання та знімання мін.
30—50 людей залюги, легкі й важкі кулемети,
зенітна оборона, 2—3 гармати до 105 мм, 3—6
гармат 37—75 мм, швидкість до 25 км/год.,
в) **Торпедувальників** — дуже швидких і дуже
рухливих кораблів із завданням охороняти
доступ до великих бойових одиниць морської
флоту та торпедувати і знищувати ворожі
кораблі при допомозі торпед. 200—400 людей
залюги, дві вежі по 3 гармати 150 мм, дві вежі
по три гармати 75—88 мм, зенітна оборона,
кулемети, протипанцирні гарматки 20—37 мм,
швидкість до 45 км/год. 5—10 тис. бр.рег.тонн,
6—10 торпедних цівок, запас торпед до 60 штук.

г) **Кружляків** — самостійних бойових одиниць, здібних проводити окремі самостійні завдання. 10—25 тис. брутто рег. тонн, 500—1000 людей залоги, 2—3 вежі по 2—3 гармати 150—270 мм, 2 вежі по 3 гармати 88—105 мм, зенітна оборона, глибинні бомби, навіть торпедні установки, скорість до 35 км/год. г) **Дредновтів**, званими кораблями, — пливучих фортець. Довгих також панцирниками або лінійними бойовиною у 250—350 метрів, шириною у 25—40 м, витиск води до 45 тис. тонн, а навіть більше, 2 вежі по 3 гармати 350—406 мм (японські дредновти мали гармати по 506 мм!), 2 вежі по 3 гармати 270—350 мм і до 40 гармат менших калібрів. Засяг стрілу понад 40 км. Панцир на гарматніх вежах товщиною в 40—60 см! Залоги б. 2000 людей. Скорість 35—38 км/год. д) **Підводних човнів** — відносно малих бойових одиниць, витиском у 500—2000 тонн, із 35—110 людьми залоги, одною або двома гарматами 105—150 мм, здатними стріляти тільки над водою, та 6—8 торпедними цівками і запасом торпед 40—60 штук. Скорість над водою до 30 км/год., під водою до 20 км/год. Німецький винахід шнорхеля дозволяє підводним човнам перебувати під водою дуже довгий час, тижнями а то й місяцями, крім цього уможлиблює їзду моторами дізля під водою (не тільки електричними батареями). Підводні човни були великою небезпекою для морських бойових кораблів, та англійський винахід радару вможлиблює тепер відкрити їх на великій віддалі і глибині та, встановлюючи місце побуту, знищити повітряним бомбленням або глибинними бомбами. е) **Авіоматок** — великих кораблів із порівняно слабим озброєнням; тому плывуть вони під охороною інших бойових одиниць. Це плывучі

аеродроми для 30—100 літаків різного типу, які у співдії з морською фльотою виконують повітряні операції. Залога до 1000 людей, витиск води до 70 тис. тонн.

Морська фльота розпоряджає ще спеціальними кораблями, як: шпитальними, танкерами на ропу та олію, вугільними бункерами і т. п.

ЦІКАВІШІ ВІНАХОДИ ОСТАННІХ ЧАСІВ

Радар, це апарат, що при допомозі невидних для ока світляних або електромагнетних хвиль встановлює наявність у повітрі, у воді, чи в іншому середовищі, якогось чужого тіла, напр., літака, підводного човна. Хвилі ці, відбившись від того предмету, із швидкістю понад 300 тис. км./год, повертаються назад до свого джерела і на окремому екрані вказують докладно місце а то й вигляд найденої перешкоди. При допомозі цього апарату можна встановлювати на велику віддаль наявність, кількість, напрям лету та скорість ворожого летунства чи підводних човнів, і в той спосіб успішно їх поборювати.

Шнорхель, це апарат, що вможливорює підводним човнам користуватись своїми пальними моторами теж під водою і то дуже довгий час.

Атомово бомба це зосередження вибухового матеріалу, якого експлозія полягає не на спаленні (як у звичайних бомбах чи стрільнах), але на повній фізичній переміні матерії, що відбувається шляхом розпаду атомів цього ж матеріалу т. зв. ланцюговою реакцією. Матеріалом цим є уран 235 або плутоній. Перший виступає в природі в дуже малій кількості, другий можна продукувати, однак продукція вимагає великої індустріальної потенції. Вага

самої атомової бомби невелика, багато важить її зовнішнє панцирне тіло. Вибух атомової бомби відомих досі розмірів дорівнює щодо сили вибухові 2 тисяч тонн динаміту, але її діяння небезпечніше внаслідок убивчого радіоактивного промінювання, яке затроєє атмосферу і знищує все життя в засягу свого діяння, себто в промірі 4—6 км. Тиск повітря при вибуху, тиск світла, температура, що доходить до 20 тис. градусів Цельзія — все це спричинює незнане досі в воєнній техніці знищення. Вибух одної бомби над Гірошімою (Японія) у 1945 р. спричинив смерть б. 60 тис. людей із всього 180 тис. населення. Затроєні смертельними променями ще й до сьогодні хворіють у лічницях нещасного міста.

Від 1945 р. починають у світі рахувати нову добу в історії: «атомову епоху». Останні вістки показують, що США стали будувати летунські мотори на атомову енергію, як теж будується підводний човен з атомовими рушіями, та конструюють т.зв. «водневу» бомбу, для якої атомової бомба є тільки запальником.

Великі поступи вчинила новітня наука й техніка у розвитку **машинової** зброї. Відомим став англійський новий автоматичний кріс, що перевищує всі того роду типи; удосконалено автоматичні гармати, метачі і ракетниці. Досліди над далекобійними, керованими електромагнетними хвилями **ракетами**, що їх винайшли німці і вдосконалюють американці, доводять до того, що ці стрільна досягають висоти 280 км і віддаль польоту до 1200 км. У корейській війні вперше випробувано новий вибуховий матеріал «**напальм**», що у формі бомб та артилерійських набоїв скидається на ворожу тери-

торію чи фронтову лінію. При вибуху такої бомби весь терен дії вкривається хвилиною вогню, що спалює все життя на просторі у 80 x 25 м. Напальм показався дуже практичним у поборованні ворожих танків.

Панцирний п'ястук (амер. «базука»), це німецький винахід, що діє проти панцирної зброї. Його дія полягає не у розриві панцира, а в його протопленні при допомозі незвичайно високої температури (б. 3000 градусів Цельсія). П'ястук показався дуже практичною зброєю, тепер вдосконалюється його далекобійність та цільність.

Міри й ваги

(в дужках міжнародні скорочення)

Міри довжини

- 1 метр, м. (m) = 10 дециметрів
- 1 дециметр, дм (dm) = 10 сантиметрів
- 1 сантиметр, цм. (cm) = 10 міліметрів
- 1 міліметр, мм. (mm) = 1000 мікронів
- 1 мікрон = 1000 мілімікронів

Основна одиниця довжини, 1 метр, це одна сорок-мільйонова частина земного полуденника.

Міри поверхні

- 1 квадратний метр, м² (m²) = 100 дм² (dm²)
= 10 000 цм² (cm²) = мільйон мм² (mm²)
- 1 ар (a) = 100 м² (m²)
- 1 гектар, га (ha) = 100 арів = 10 000 м² (m²)

Міри об'єму

- 1 кубічний метр, м³ (m³) = 1000 дм³ (dm³)
= мільйон цм³ (cm³) = мільярд мм³ (mm³)

Міри місткості

- 1 літр, л (l) це один кубічний дециметр рідини
- 1 гектолітр, гл (hl) = 100 літрів

Міри ваги

- 1 кілограм, кг (kg) це тягар 1 літра чистої води при температурі +4° Ц.
- 1 фунт = пів кілограма

1 кг = 100 декаграмів, дкг (dkg) = 1000 грамів, г (g)

1 сотнар (q) = 100 кг, 1 тона, т (t) = 100 кг

Англійські та американські міри

1 інч (inch) = 2,54 см.

1 лінк (link) = 20,11 см.

1 фут (foot) = 30,48 см. = 12 інчів

1 ярд (yard) = 36 інчів = 3 фути = 91,44 см.

1 род (rod) = 198 інчів = 25 лінків = 5,026 м.

1 миля = 1609,3 м.

1 морська миля = 1 вузол = 1855 м.

1 миля квадратна = 648 арків = 2,59 км²

1 американський ґалон = 4 кварта = 3,78 літра

1 англійський ґалон = 4,54 літра

1 англійський бушель = 36,35 літра

1 бочка = 36 ґалонів

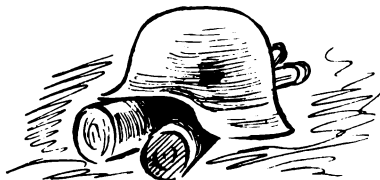
1 унція = 28,35 грамів

1 фунт = 16 унцій = 453,5 грама

1 вейт = 45,35 кг.

1 мала тона = 907 кг.

1 велика тона = 1016 кг.

Гроші важливіших держав

Країна	Грошова одиниця	Поділ	Приблизна вартість в амер. доллярах
1. Австрія	шиллінг	100 грошів	0,05
2. Австралія	австр. фунт	20 шил. — 240 пенсів	2,28
3. Англія	фунт	20 шил. — 240 пенсів	2,82
4. Аргентина	песо	100 центавів	0,203
5. Бельгія	франк	100 сантимів	0,02
6. Болівія	болівіяно	100 центавів	0,017
7. Бразилія	крузейро	100 центавів	0,05
8. Венесуела	олівар	100 центимів	0,325
9. Голландія	гульден	100 центів	0,265
10. Греція	драхма	100 лент	0,00005
11. Данія	крона	100 ере	0,15
12. Еквадор	сукре	100 центавів	0,068
13. Еспанія	пезета	100 центимів	0,093
14. Ізраель	фунт	1000 мільсів	2,21
15. Індія	рупія	16 анн — 192 піси	0,01
16. Іран	ріяль	100 динарів	0,83
17. Італія	лір	100 центесимів	0,002
18. Канада	кан. доляр	100 центів	0,95
19. Колумбія	песо	100 центавів	0,51
20. Мадящина	форінт	100 філерів	0,09
21. Мексик	песо	100 центавів	0,115
22. Німеччина	марка	100 пфенігів	0,24
23. Норвегія	крона	100 ере	0,14
24. Нова Зеландія	н-зел. фунт	20 шил. — 240 пенсів	2,82
25. Пакистан	рупія	16 анн — 192 піси	0,31
26. Парагвай	гуарані	100 центавів	0,33
27. Перу	соль	100 центавів	0,07
28. Півд. Афр. Унія	фунт	20 шил. — 240 пенсів	2,82
29. Польща	злотий	100 грошів	0,242
30. Португалія	ескудо	100 центавів	0,036
31. Румунія	лей	100 банів	0,005
32. СССР	рубель (карб.)	100 копійок	0,242
33. США	доляр	100 центів	1,00
34. Туніс	франк	100 сантимів	0,003
35. Туреччина	тур. фунт	100 паястрів — 400 пара	0,36
36. Україна (1918—21)	гривня	100 шагів	0,24
37. Уругвай	песо	100 центесимів	0,665
38. Фінляндія	марка	100 пеннів	0,004
39. Франція	франк	100 сантимів	0,003
40. Чехословаччина	корона	100 галерів	0,02
41. Чиле	песо	100 центавів	0,017
42. Швейцарія	шв. франк	100 раппів	0,23
43. Швеція	крона	100 ере	0,20
44. Югославія	динар	100 пара	0,02
45. Японія	єна	100 сен	0,002

Адреси українських центральних установ

1. СУБ — Союз Українців у Великій Британії — Association of Ukrainians in Great Britain, 49 Linden Gardens, Notting Hill Gate, London W. 2. Great Britain
2. ЦПУЕН—Центральне Представництво Української Еміграції в Німеччині—Zentralausschuss der Ukr. Emigration in Deutschland, München, Dachauerstr. 9/II. Germany
3. УКК — Український Конгресовий Комітет — 50 Church Str. New York 7, N. Y. USA
4. КУК — Комітет Українців Канади — 722 McIntyre Building, Winnipeg, Man. Canada
5. Український Допомоговий Комітет у Бельгії, 7, rue de Guimard, Bruxelles, Belgique
6. Українська Національна Рада, Augsburg, Judenberg 8/II, Germany
7. ЗУАДК — Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, P. O. Box 1661, Philadelphia, Pa. USA
8. УСХС — Українська Санітарно-Харитативна Служба, München, Dachauerstr. 9/II, Germany
9. ООЧСУ — Організація Оборони Чотирьох Свобід України, P. O. Box 304, Cooper Sta. New York 3, N. Y. USA
10. Ліга Визволення України, 140 Bathurst Str. Toronto, Ont. Canada
11. ЛУПВ — Ліга Українських Політичних В'язнів, München, Dachauerstr. 9/II. Germany
12. СУМ — Спілка Української Молоді, Ц. К. München, Dachauerstr. 9/II. Germany
13. Пласт, München, Dachauerstr. 9/II. Germany
14. ЦЕСУС — Центральний Союз Українського Студентства, München, Versaillerstr. 4/III. Germany

15. КоДУС — Комісія Допомоги Українському Студентству, 27 rue des Bauves, Sarcelles (S. et O.), France
16. СОУЖ — Світове Об'єднання Українських Жінок, 866 North 7th St. Philadelphia 23, Pa, USA
17. ОУРФ — Об'єднання Українських Робітників у Франції, 26 rue de Montholon, Paris (9), France
18. УВУ — Український Вільний Університет, München, Versaillerstr. 4/III. Germany
19. НТШ — Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, 27 rue des Bauves, Sarcelles (S. et O.), France
20. УВАН — Українська Вільна Академія Наук, 498 Anderson Ave. Winnipeg, Man., Canada

